

SOT HØNA

ØSTENSJØVANNETS VENNER

Nr. 35 - juni 2008 - Årgang 19

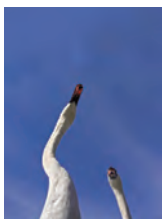
Innhold

Leder: Østensjøområdet er ikke tilstrekkelig vernet	3
Vi minner om høstprogrammet	3
Østensjøenga	4
Artspresentasjon: Dvergspett	5
Norge har nå svartelistet fremmede arter	6
Ytelser og motytelser i 1865	8
Samordning av planer i Bryn-området	14
Publikumsundersøkelsen 2007	15
Villmarksfølelse på familievanntet	16
Nytt fra Oslo Elveforum	18
Sommerfiske forbudt	19
Kan Østensjøområdet knyttes til Alna miljøpark?	20
Kommunedelplan for grøntstruktur i byggesonen	22
Cathrines kulturpris blir fond	23
Funkis – Lille Langerud i ny bok	23
Miljøparkens østlige hemmeligheter	25
Mangfoldsåret 2008	26
Fellesskapshuset på Abildsø	27
Smått og stort fra miljøparken...	28
Stanse tap av biologisk mangfold innen 2010?	29
Henrik Wergeland og Nordre Skøyen hovedgård	30
Hva er overvann?	36
Skjøtsel ved Klopptjern	37
Stengsler for fugl og folk	37
Ras på turveien	37
Plan for friluftsliv– åpning av bekker	38
Rusken på SkoleGård	39
Slått av takrør – reparasjon av øyer	40
Griseri ved Østensjøvannet	40
Brenneriruinene og Østensjø Rotary	41
Skjøtsel i Skøyenparken	42
Null kunstkontroll	42
Høy vannstand i Langerudbekken rensepark	43
Epletrær på geledd	43
Den venezianske brønn på Bryn	44
Minna Wetlesendagen 2008	46
Østensjø skole 90 år	47
Byøkologisk program 2008 – 2024	48
Flaggermusnatt 23. august 2008!	51
Minner fra første uka i mai	52

Oppdaget forurensning eller skadde dyr?

Ved forurensning, oljeutslipp eller lignende,
kontakt Vann- og avløpsetatens telefonvakt:
23 43 79 00 (hele døgnet!).

Ser du skadde dyr som kunne trenge hjelp,
ring Dyreambulansen på 02222 (kommunal instans)
eller Fuglehjelpen: 90 08 61 61.

Forsidefoto

Svanepar ved Østensjøvannet,
sett i froskeperspektiv
Fotograf:
Bård Næss, mai 2008

ØSTENSJØVANNETS VENNER POSTBOKS 77 OPPSAL

0619 OSLO

Redaksjon

Leif-Dan Birkemoe

Paul Fekjær

Amund Kveim

Audun Brekke Skrindo

Design og layout

Audun Brekke Skrindo

Grafisk produksjon

07.no

E-post/nettsider

post@ostensjovannet.no

www.ostensjovannet.no

Sothøna

ISSN: 1504-0615

Organisasjonsnummer:

983 034 446

Annonsesider

Liberg/Globus trading

Logo

Anne Durban

Opplag

2600

Foreningens styre

Leder: Amund Kveim

22 27 43 86

Nestleder/kasserer: Leif-Dan Birkemoe

22 27 51 93

Sekretær: Tore Nesbakken

22 29 43 36

Styremedlemmer

Tove Andersen

Johan Mollatt

Audun Brekke Skrindo

Eirik Wærner

Varamedlemmer

Paul Fekjær

Geir A. Midtgaard

Jan Muribø

Hans Englund

Medlemskontigent

Hovedmedlem kr. 100

Husstandsmedlem kr. 10

Foreninger m.m. minst kr. 400

Firma/bedrift m.m. minst kr. 800

Bankkonti:

Kontingentkonto: 5082 07 54112

Bedriftskonto: 7874 05 56761

Redaksjonen avsluttet 26.05.2007

Vi takker annonsører for støtte til utgivelse av bladet!

Leder

*Leder i Østensjøvannets
Venner: Amund Kveim*

Østensjøområdet er ikke tilstrekkelig vernet!

Østensjøvannets Venner har nå arbeidet i 25 år for varig vern og forsvarlig skjøtsel av Østensjøvannet med omkringliggende natur- og kulturlandskap. Mye er oppnådd, men svært mye gjenstår.

Området er fremdeles ikke omfattet av tilfredsstillende vern, og det er store uløste oppgaver både knyttet til rehabilitering, naturfaglig skjøtsel og tilrettelegging. Vannkvaliteten er fortsatt dårlig, vanntilførselen for liten og området er preget av erosjon og slitasje mange steder. Fremdeles er området under sterkt press, og stadig foreslås det tiltak i området som vil være skadelig for det biologiske mangfold. Et eksempel på dette var Viken Fjernvarmes plan om å grave en bred kabelgate gjennom både Miljøparken, naturreservatet og selve vannet. Østensjøvannets Venner må derfor også i årene fremover være områdets vakthund og presse på for å få finansiert og gjennomført nødvendige tiltak.

Det blir fjernvarmefremføring gjennom vårt område, men planene er nå så mye endret at vi har håp om at det kan skje på en forsvarlig måte. Takk til alle som har signert vårt opprop eller på annen måte har støttet vårt arbeid i denne saken. Uten denne støtten hadde det neppe vært mulig å få gjennomslag for vårt syn.

Vi har i lengre tid konstatert at høy og til dels raskt varierende vannstand er et problem i Østensjøvannet. Dette skaper problemer for fugl som hekker i våtmarken og det bidrar trolig til erosjon. Saken er tatt opp med kommunen, men problemet er ikke løst. Saken er et eksempel både på at vi hele tiden må komme med de nødvendige innspill og at det settes av alt for begrensede midler til rehabilitering og skjøtsel. Det er nå seks år siden etableringen av Østensjøområdet Miljøpark, og det ble da grundig dokumentert at det måtte settes av betydelige midler i årene fremover, men satsingen uteblir.

Året 2008 er av Stortinget utpekt som Mangfoldsåret der det skal vises at vi i Norge har, og utvikler videre et kulturelt mangfold. Unesco har sagt at dette er en forutsetning for fred og bærekraftig utvikling. I Østensjøvannets Venner har vi tradisjonelt vært mer opptatt av biologisk enn kulturelt mangfold, men Østensjø er en kulturbydel der folk med ulik kulturell bakgrunn bidrar aktivt. Østensjøvannet benyttes aktivt av folk fra alle befolkningsgrupper, og man behøver ikke være innfødt for å kunne se verdien her. Derfor inviterer og oppfordrer vi herved nå spesielt områdets beboere med fremmedkulturell bakgrunn til å engasjere seg mer i vårt arbeid.

**Østensjø, mai 2008
Amund Kveim**

Vi minner om høstprogrammet

På nettet kan du til enhver tid finne oppdatert informasjon om arrangementer i foreningens regi. Adressen er <http://www.ostensjovannet.no/forening/arr/>

3. august: Slåttedag på Sjøli
23. august: Flaggermusnatt
7. september: Østensjødagen
14. september: Fugletur
16. september: Stormøte om skjøtsels- og forvaltningsplanen
14. oktober «Vårt Østensjøvann» - medlemmenes eget møte
18. november: 25-års JUBILEUMSMØTE!

Østensjøenga

Tekst: Amund Kveim

Området langs Bølerbekken øvre løp står overfor store forandring. Vi er alle kjent med at det skal bygges ny kirke på Bøler, men det skal nå også bygges boliger på hjørnetomten mot krysset general Ruges vei og Eterveien. Dette området har lenge vært regulert til boliger, og vegetasjonen ble fjernet for et par år siden.

Arkitektfirmaet *Solheim + Jacobsen arkitekter* har på denne tomten tegnet inn hele 24 rekkehusleiligheter i to etasjer. Utbyggeren har kalt prosjektet Østensjøenga og håper å starte salget allerede nå i sommer, med byggestart til høsten.

Denne tomten, som opprinnelig var en eng under Bøler, burde ideelt sett aldri vært omregulert til boligformål. Boligprosjektet bidrar til å endre den grønne åsryggen i landskapsbildet sett fra Østensjøvannet, noe som forsterkes ytterligere av at den nye kirken vil ruve langt mer i terrenget enn den gamle.

For oss i Østensjøvannets Venner er det likevel forholdet til Bølerbekken vi er mest bekymret for. Bekken renner i dag her gjennom en overraskende uforstyrret, frodig bekkedal, og her vil utfyllingene til parkeringsplass ved innkjøringen fra General Ruges vei gjøre bekkedalen så smal at det biologiske

mangfoldet trolig vil bli berørt. Videre er vi som er opptatt av vannkvaliteten i Østensjøvannets tilførselsbekker bekymret for om man vil klare å håndtere overvann på en måte som er forenlig med nabolskapet, både i anleggsperioden og senere. Vi frykter også at dette området i fremtiden vil bli brukt som lokal deponiplass for snø og bli preget av forsøpling og dumping av hageavfall. Både bebyggelsen og ikke minst parkeringsplassene burde derfor vært trukket lenger vekk fra bekkedalen.

Det gleder oss derfor at utbygger uttaler at: «med denne eiendommens unike beliggenhet tett opptil et naturskjønt men sårbart område med sjelden og verdifull vegetasjonstype, vil vi i byggeperioden ha spesielt fokus på sikringsstiltak ift. forurensning». Dette er bra, men det er ingen garanti for hvorledes beboere senere vil forholde seg til nettopp dette.

Og helt til slutt et hjertesukk, navnet «Østensjøenga» er sikkert både velment og markedsrettet, men det er jo temmelig historieløst idet enga tilhørte Bøler. Tenk om man hadde kalt boligprosjektet Bølerenga! Da hadde man samtidig vist respekt for den nå nesten helt glemte husmannsplassen med samme navn som lå et par hundre meter nordøst.

Kart over planlagte boliger på Østensjøenga. Eterveien til venstre og General Ruges vei til høyre.

Artspresentasjon: Dvergspett

Tekst og foto: Audun Brekke Skrindo

Det vitenskapelige navnet på denne arten er *Dendocopos minor*. Minor = 'den mindre', så navnet er ganske selvsagt. Arten har utbredelsesområde helt fra vestlige deler av Europa til Beringstredet. Den nordlige utbredelsen går så langt skogen rekker.

Feltkjennetegn

Dvergspetten er vår minste spett. Typiske anatomiske trekk er den korte runde kroppen, det svært spisse nebbet og den beskjedne størrelsen. Den er den minste spetten i slekten *Dendrocopos*, som alle har fargene svart, hvitt og rødt.

Når du ser den i flukt mellom stammene ser du også den karakteristiske dypt buede flukten. Det ser nesten ut som at den skal lande på bakken i alt for stor fart, før den skyter til værs og havner høyt opp i treet.

Trommelyden er også svært spesiell. Mange fuglebøker beskriver spettes haking med nebbet som trommehvirvler. Men dvergspettens tromming er mer som en maskingeværssalve spilt av i svært hurtig fart. Det går så fort at du ikke alltid klarer å skille ut hvert hakk. Det blir bare en jevn dur. Hvis du er heldig å se på fuglen mens den trommer skjønner du hvorfor spettene må ha støtdempende puter omkring hjernen for ikke å ødelegge den.

Økologi

Dvergspetten hekker i alle norske fylker men kan stedvis mangle over store områder. Arten hekker i løvskog, gjenvokste havnehager og eikelunder. Opp mot fjellet hekker den i bjørkeskog.

Eggene legges i siste halvdel av mai. Reiret er nesten alltid et dødt tre. De 3–8 eggene ruges i snau to uker og ungene blir i reiret i opptil tre uker. Arten lever nesten utelukkende på insekter. Populasjonen i Norge har gått kraftig tilbake på grunn av habitatødeleggelse og mangel på reirplasser.

Trekkforhold

Arten er hovedsaklig standfugl, men de nordligste individene forventes å trekke mot kysten eller noe sørover. En dvergspett som ble merket på sørlandet ble funnet igjen i det sørlige England. Studier viser at dvergspettene lever ens-

lig på vinteren og utvider leveområdet betraktelig. Dette på grunn av at den også vinterstid er insektspier og baserer seg på å hakke fram overvintrende insekter fra trær.

Lokal utbredelse

Dvergspetten er vanlig i Oslo & Akershus. Enkelte år er den svært vanlig. 2008 kan være et slikt år, siden det er observert opptil 3 individer på samme tur ved vannet. Hvis du vil forsøke å oppdage den ved Østensjøvannet kan vi anbefale en tidlig morgentur i nord; ved bunnen av den bratte bakken fra Mangle-
rud skole og ned til Vadedammen. Der har to av individene oppholdt seg fast denne våren.

Norge har nå svarte- listet fremmede arter

Tekst: Audun Brekke Skrindo

«Norsk svarteliste 2007 er den første offisielle oversikten over økologiske risikovurderinger for et utvalg av fremmede arter som er påvist i Norge». Slik åpner sammendraget til Norsk svarteliste, som er utgitt av Artsdatabanken.

Det er vanskelig å utøve forvaltning av biologisk mangfold uten direkte kunnskap om organismene som omgir oss. Som et ledd i Norges store satsing for å bedre denne kunnskapen ble kjempeprosjektet Artsdatabanken igangsatt. Denne organisasjonen skal fore hele Norge med oppdatert informasjon for at forvaltningen og vi andre, ideelt sett, skal kunne ta så korrekte valg som mulig når vi skal forvalte norsk natur. Instansene som har vært med i arbeidet er Bioforsk, Folkehelseinstituttet, Havforskningsinstituttet, Norsk institutt for naturforskning, Norsk institutt for skog og landskap og Norsk teknisk-naturvitenskapelig universitet - Vitenskapsmuseet. Disse instansene har også trukket inn ekspertkompetanse der det har vært nødvendig.

Arter som befinner seg utenfor sitt naturlige utbredelsesområde og medfører negative konsekvenser for stedegent biologisk mangfold havner på en svarteliste. Jeg gjetter på at mange blir overrasket over at det allerede idag er over 2400 arter på denne listen. Mange ville gjette på at det kanskje var noen titalls arter som kan true norske arters utbredelse i naturen. På tross av listens omfang er bare 217 arter behandlet i denne rapporten, men det er vel sannsynlig at tidspres og ressursmangel nok engang har vært begrensende faktorer.

Skalering av risikoen

Artsdatabanken opererer med følgende skala for vurderingene:

Kriterier for risikovurderingen som er gjort på artene.

Boks Box 13. Kriterier for risikovurdering Criteria for risk analysis	
R	Artenes antatte skadepotensiale Assumed potential of the species to inflict damage
(a) Kan arten påvirke naturlige habitater eller økosystemer negativt? <i>Can the species negatively affect natural habitats or ecosystems?</i>	
i	Negativ effekt på økosystem <i>Negative impact on ecosystems</i>
ii	Negativ effekt på naturtype <i>Negative impact on environments</i>
iii	Negativ effekt på habitat <i>Negative impact on habitats</i>
iv	Negativ effekt på artsmangfoldet <i>Negative impact on species diversity</i>
v	Antatt ingen vesentlig negativ effekt <i>Assumed no significant negative impact</i>
vi	Vet ikke <i>Don't know</i>
(b) Kan arten påvirke stedegne arter negativt? <i>Can the species negatively affect indigenous species?</i>	
i	Negativ effekt på rødlisteart <i>Negative impact on Red List species</i>
ii	Negativ effekt på stedegne arter som ikke er rødlistearter <i>Negative impact on indigenous species that are not Red List species</i>
iii	Antatt ingen vesentlig negativ effekt <i>Assumed no significant negative impact</i>
iv	Vet ikke <i>Don't know</i>
(c) Kan arten påvirke det genetiske mangfoldet negativt? <i>Can the species negatively affect the genetic diversity?</i>	
i	Genetisk informasjon kan overføres til naturlige bestander <i>Genetic information can be transferred to natural populations</i>
ii	Negativ effekt på lokalt tilpassede genotyper <i>Negative impact on locally adapted genotypes</i>
iii	Antatt ingen vesentlig negativ effekt <i>Assumed no significant negative impact</i>
iv	Vet ikke <i>Don't know</i>
(d) Er arten vektor for andre arter (parasitter og sykdommer) som kan være skadelig for naturlig biologisk mangfold? <i>Is the species a vector for other species (parasites and diseases) which may be harmful for natural biological diversity?</i>	
i	Ja <i>Yes</i>
ii	Nei <i>No</i>
iii	Vet ikke <i>Don't know</i>

Innhold Contents	
Sammendrag Summary	9
Innledning Introduction	13
Definisjoner og avgrensninger Definitions and delimitations	16
Noen avgrensninger Some delimitations	17
Arter som ikke er inkludert Species that are not included	17
Spredning og effekter av fremmede arter Dispersal and effects of alien species	19
Stedegne eller fremmede arter Indigenous or alien species	21
Hva skjer med arter som kommer til nye miljøer? What happens to species that enter new environments?	22
Hvorfor blir noen problemarter? Why do some become problemspecies?	28
Effekter av fremmede arter Effects of alien species	31
Økosystem Ecosystems	31
Arter Species	36
Genetiske effekter Genetic effects	37
Fremmede arter som vektorer for parasitter og sykdommer Alien species as vectors for parasites and diseases	40
Hvordan kommer fremmede arter til Norge? How do alien species come to Norway?	42
Kan vi hindre at flere fremmede arter kommer inn? Is it possible to prevent more alien species entering?	47
Klimaendringer og fremmede arter Climate change and alien species	48
Risikovurdering Risk Analysis	51
Fase 1 Dokumenterte problematiske arter kategoriseres til å ha lav risiko Phase 1: Documented problem-free species are categorised as having low risk	53
Fase 2 Risikovurdering Phase 2: Risk analysis	54
Kunnskapsbehov The need for knowledge	55
Presentasjon av risikovurderingene Presentation of the risk analyses	56
Tilvirket av: Trifolium open Foto: Peter Aulung Viken	
5	

Innholdsversikten til svartelisten.

Lav risiko: Arter som med stor sannsynlighet har ingen eller ingen vesentlig negativ effekt på biologisk mangfold.

Ukjent risiko: Arter der kunnskapen ikke er tilstrekkelig til å vurdere om de har negative effekter på stedegent biologisk mangfold.

Høy risiko: Arter som har negative effekter på stedegent biologisk mangfold.

Av 217 arter er 93 vurdert til kategorien høy risiko, 83 arter mangler vi tilstrekkelig kunnskap om (ukjent risiko) og 41 arter havner tilslutt i katagorien lav risiko. Flere av de artene som havner i lav risiko vokser for eksempel innendørs.

Mennesket flytter på arter

Økt transport og forflytning i verden har aktualisert fenomenet med innførte arter. Bare 10% av alle innførte arter i Norge kom hit før 1850. De siste 50 årene har det kommet mer enn én art i året (innen de 217 undersøkte artene). Uten at vi tenker over det og kanskje aller oftest uten at vi engang vet om det, så transporterer vi mer eller mindre ufrivillig organismer rundt i verden når vi reiser fra sted til sted. Det er nok ikke trolig at du selv er synderen ved at du har for eksempel frø eller i insekttegg i klær og koffert, selv om det også skjer i store grad enn vi tror. De største syndere har tradisjonelt vært i godstransporten. Men idag er det faktisk landbaserte primærnæringer, som for eksempel gartneri og hagebruk, som innfører flest arter. Små pattedyr og mange vannlevende dyr blir ikke så lett oppdaget i automatisert godstransport. En stor del av innføringen av arter skjer via naboland ved hjelp av transport langs bakken, altså med bil, tog og båt og ikke med fy, som det er så stor fokus på i diskusjoner omkring transport. Innføring med tanke

Boks Box 15. Grov inndeling av spredningsvei brukt i tabellen over risikovurderte fremmede arter i Norge 2007:

Broad classification of the dispersal routes used in the table of risk-analysed alien species in Norway in 2007:

Ak fra akvakultur og fiskerier from aquaculture and fisheries
By fra bygg, anlegg, industri, forsvaret from building and construction sites, industry, military
Fo fra botaniske og zoologiske hager og forskningsvirksomhet from botanical and zoological gardens, and research work
Ha fra handel from trade
Pr fra primærnæringer på land inkludert hagebruk/gartneri from primary industries on land (including nurseries and market gardens)
Se sekundær spredning fra naboland secondary dispersal from neighbouring countries
Tu fra turisme, jakt, fiske, private hager mm from tourism, hunting, fishing, private gardens, etc.
An annen eller ukjent spredningsvei other or unknown dispersal routes

For detaljert informasjon om spredningsvei til hver enkelt art, viser vi til søkemulighet i FremmedArtsBasen på Artsdatabankens nettsted (www.Artsdatabanken.no). For detailed information on dispersal routes for each species, please use the search option in the Alien Species Database on the Norwegian Biodiversity Information Centre web site (www.Artsdatabanken.no).

Spredningsveier for arter som kommer til Norge.

Veien videre The way ahead

Iberiskogsnekl (*Arion lusitanicus*) ble først påvist i Norge i 1988. Arten er nå spredt til store deler av Sør-Norge og det er spredte funn også lenger nord. Ved plantebytte mellom hageeiere kan jord med egg følge med og sneglen blir dermed spredt til nye områder. Iberiskogsnekl er blitt en betydelig skadegjør ikke bare i private hager, men også i jord- og hagebruk. Ulovlig planteimport foregår likevel på tross av lovverk og fører med seg nye skadegjørere til landet. The Spanish slug (*Arion lusitanicus*) was first observed in Norway in 1988. The species has now spread to large parts of southern Norway and there are also some finds further north. When gardeners exchange plants, soil with eggs may be included and this is how the slug is dispersed to new areas. The Spanish slug has become a significant plant pest, not only in private gardens, but also in agriculture and horticulture. Despite regulations, plants are still being illegally imported and this entails the introduction of new plant pests to Norway. Foto Photo: Lisbeth Gederas

Eksempel på artsrepresentasjon (her: iberiasnegle).

på jakt og biologisk bekjempelse står også for en stor del av innføringen.

Et annet klassisk eksempel på uønsket transport av organismer er ballastvann. Maneter, alger og andre havlevende dyr suges inn i lastebåter som benytter denne vekten til å stabilisere båten under transport. Vannet siles ikke og selv store organismer kan følge med på lasset. Ballastvannet slippes deretter ut i havet i den andre enden av turen, når båten ikke trenger vannet lenger for å ligge korrekt i sjøen. Dyrene spres da definitivt langt utenfor sitt naturlige utbredelsesområde. Eksempelet viser at det ikke alltid er ondssinnede planer som ligger bak ødeleggelse av biologisk mangfold, men bare ren og skjær uvitenhet. Dette var en av hovedgrunnene til framveksten av «føre-var-prinsippet». Det er helt logisk at hvis vi lurar på om det vi gjør er korrekt eller ikke så skal vi la det være til vi vet mer. Haken er det enorme økonomiske presset som kun tar hensyn til de kortsiktige gevinstene.

Ved Østensjøvannet er det arter som definitivt ikke hører hjemme her. Siden Østensjøvannet er omkranset av folks hager blir den stadig utsatt for plantearter som folk har fått tak i på de forskjellige steder. Kanskje er den plukket med fra en eksotisk reise, eller fått i gave fra venner og slekt i inn- og utland. Uten at du skjønner eller vet om det kan den true arter i miljøparken når den en sen kveld kastes i randsonenes ulovlige hageavfallsdyng. Siden samfunnet ikke lar deg kaste hageavfall så mange steder rusler du heller ned til Østensjøvannet og tenker at det må da være bra å få litt god jord i miljøparken. Men så feil kan du altså ta. På denne måten kan den nåværende balansen mellom artene i miljøparken forandres totalt og vi kan få store problemer med artene. Det fredete vannet er kanskje blitt for nært og hverdagslig til at vi husker restriksjonene som gjelder i et naturreservat?

Plantene er kartlagt når det gjelder tilstanden til introduserte arter. De er lette å påvise, men mye vanskeligere å bli kvitt enn mange tror. Det holder ikke å rykke opp det du ser med roten og tro at saken er løst. Artene har da kanskje etablert seg ubemerket i så stort omfang at vi ikke aner hvor de kommer opp.

Innen dyr er de mest kjente artene iberiasnekl, kanadagås og kanskje hvitkinngås. For å informere om hvor stort problem fenomenet innførte arter er, har vi laget følgende informasjon, som også ligger ute på nettet på følgende adresse:

ostensjovannet.no/biologi/planter/fremmedeplanter.html

Rapporten er vel verdt lesning for de som vil være oppdatert på dette omfattende problemet. I tillegg er samfunnet tjent med at så mange som mulig i befolkningen er våkne på sine turer i skog og mark. På den måten kan de raskt rapportere til myndighetene dersom det oppdages arter som skal bekjempes. Det er bedre å melde fra en gang for mye enn å ikke å si ifra i det hele tatt. Kanskje blir du den første som oppdager harlekinnmarihøne ved Østensjøvannet?

Rapporten har egne temaruter som beskriver spesielt plagsomme arter eller artsgrupper og hvordan status er for disse artene.

Boks 8. Skjermplanter til besvær

Box 8. Troublesome plants from the hogweed genus

Av skjermplantefamilien bjørnekjeks (*Hieracium*) har vi (i alle fall) fire arter i Norge. De to største (*Tromsopalm* *H. persicum* og *Kjempebjørnekjeks* *H. mammosissimum*) er nykomlinger av relativt sen dato, vi er trolig fremmede, men har vært her mye lenger (men historien til *stribbjørnekjeks* *H. sibiricum* er uvis) og én (*kystbjørnekjeks* *H. spheculidum*) vokser som stedsgras (jf. R. Elven i Lid & Lid 2005). *Tromsopalm* og *kjempebjørnekjeks* er innført til Norge med hemslek (introduksert) som prydpalmer; *Tromsopalm* først i 1830-årene. *Kjempebjørnekjeks* sin historie har vi ikke helt oversikt over. Den minste arten, *stribbjørnekjeks*, har ganske sikkert bare fulgt med folk, som "gras". Den utbredelsen er ujevn; i noen distrikter er den svært vanlig, i andre er den på vei inn og under etablering. *Tromsopalm* og *kjempebjørnekjeks* er blant de mest problematiske fremmede planter i Norge (se Artsdatabankens faktaark). *Tromsopalm* er særlig vel etablert i Nord-Norge og Trøndelag, mens *kjempebjørnekjeks* er på vei inn i de fleste delene i det sønnørlige og enkelte steder i Midt-Norge. Begge artene er i rask spredning.

Kjempebjørnekjeks *H. mammosissimum*
Foto: Photo: S. Parnas

Norway has at least four representatives of the hogweed (*Hieracium*) genus. The two largest species, "*Tromsopalm*" (*Hieracium persicum*) and giant hogweed (*Hieracium mammosissimum*), are relatively recent newcomers, a third (*H. sibiricum*) is probably alien, but has been here much longer (although its history is unknown) and a fourth, hogweed (*H. spheculidum*), is looked upon as indigenous (cf. R. Elven, in Lid & Lid 2005). "*Tromsopalm*" and giant hogweed were intentionally introduced to Norway as ornamental plants; the former in the 1830s. The history of the giant hogweed is somewhat uncertain. The smallest species, *H. sibiricum*, has almost certainly just accompanied people as a weed. Its distribution is uneven; it is very common in some districts and is on its way in and establishing in others. "*Tromsopalm*" and giant hogweed are among the most problematical alien species in Norway (see a Fact Sheet from the Norwegian Biodiversity Information Centre). "*Tromsopalm*" is particularly well established in north Norway and the Trøndelag counties, whereas giant hogweed so far has most of its occurrences in southern Norway and here and there in central Norway. Both species are spreading rapidly.

Sweet cicely (*Myrrhis odorata*), which probably has a long history as a medicinal and spice plant in Norway (see a Fact Sheet from the Norwegian Biodiversity Information Centre), has been offered far less attention. It is becoming increasingly common, particularly in central Norway. Sweet cicely invades meadows and pastures that are no longer used, as well as road verges and woodland borders. It can form extensive stands and out-compete other species. The species is achieving a resilience as a spice plant and is grown in some small gardens, which increases its chance of spreading further.

Langt mindre oppmerksomhet er blitt viet spansk kjørvel (*Myrrhis odorata*), som trolig har lang historie i Norge som medisin- og krydderplante (se Artsdatabankens faktaark). Særlig i Midt-Norge blir den stadig vanligere. Spansk kjørvel invaderer eng og beitemark som ikke er i hevd, vei- og skogkanter. Den kan danne omfattende bestander og utkonkurrere andre arter. Arten har fått en "en-stens" som krydderur og drykkes en del i smaghet, noe som øker sjansen for ytterligere spredning.

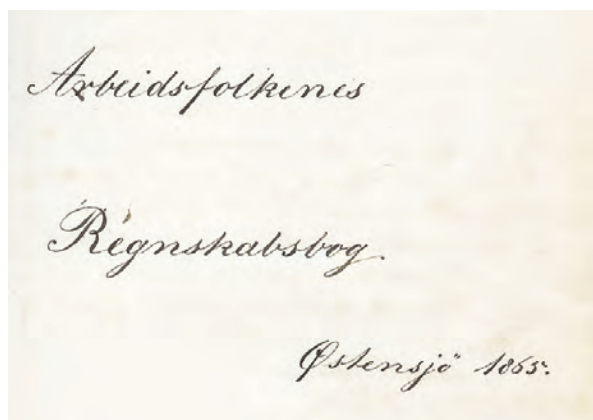

Ytelser og motytelser i 1865

«Arbeidsfolkenes Regnskapsbog – Østensjø 1865»

Tekst: Leif-Dan Birkemoe

Hva kan en regnskapsbok fortelle? Vi har kommet over en gulnet rubrikkbok med tittelen «Arbeidsfolkenes Regnskapsbog – Østensjø 1865» sirlig skrevet på første side som gjør oss nysgjerrige. Boken har en opptegnelse over gårdsarbeidere som har kommet og gått på Østensjø gård over en femårsperiode – fra 1865 til 1870. På «debit»-siden er alle utbetalinger eller ytelser anført, mens det til «kredit» er ført hva arbeiderne faktisk utførte og hadde til gode. Regnskapsboka på 190 sider er ingen roman, kun korte stikkord og glimt om arbeidsoppgaver som ikke alltid er like lett å tyde, enn si forstå ut fra dagens virkelighet.

Førstesiden av Arbeiderfolkenes regnskapsbok 1865.

Debet		Hans Pettersen		Helted Søndre Østensjø	
Januar 1	1865	1	1	1	1
Febr. 1	1865	2	2	2	2
Mars 1	1865	3	3	3	3
April 1	1865	4	4	4	4
Mai 1	1865	5	5	5	5
Juni 1	1865	6	6	6	6
Juli 1	1865	7	7	7	7
Aug. 1	1865	8	8	8	8
Sept. 1	1865	9	9	9	9
Oktober 1	1865	10	10	10	10
Nov. 1	1865	11	11	11	11
Des. 1	1865	12	12	12	12
Totalt		13	13	13	13

Eksempel på sirlig bokføring i regnskapsboka fra 1865.

Alle pengeverdier er i spesidaler (spd), ort og skilling. På en spesidaler går det 5 ort som igjen er 24 skilling. Det betyr at på en spesidaler er det 120 skilling. Med vekslingskursen i 1874 ble det betalt 4 kroner for en daler¹. En skilling skulle da ha en verdi på ca. 3,3 øre. Alle lengdemål er i alen og favner, hulmål i potter og tønner for å nevne noen andre begrep.

Regnskapsbøker er normalt kjedelig lesning, men sett gjennom de rette briller er det mye kulturhistorie å finne på de tettskrevne sidene!

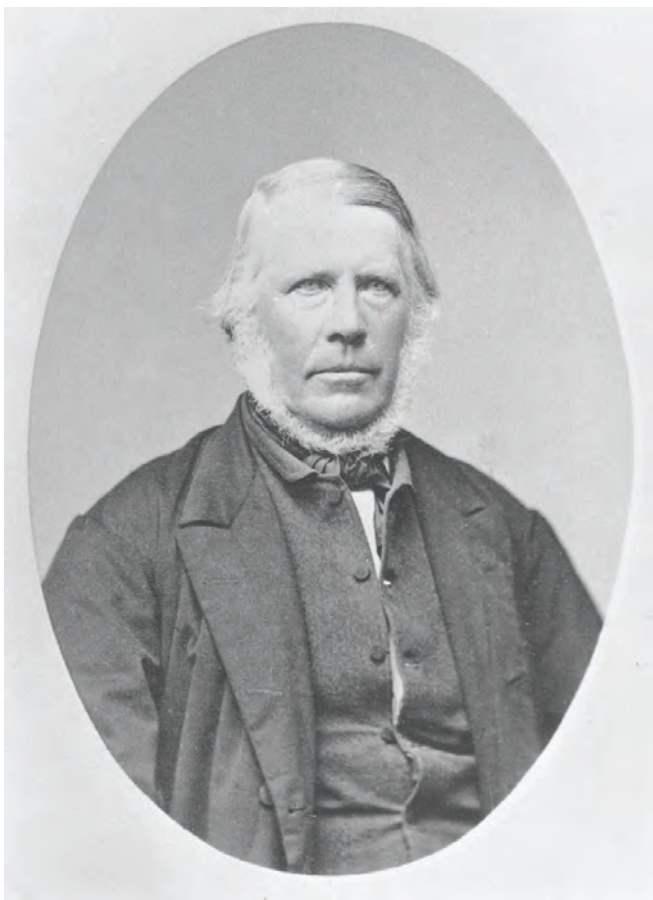
To gårder og en eier

Det var Halvor Tveter (1807 – 1875) med kona Nikoline som regjerte på Østensjø i den tiden regnskapet omfatter. Familien Tveter bodde på Søndre Østensjø som de hadde kjøpt i 1837. Halvor Larssønn Østgaard eide Nordre Østensjø som han overtok etter sin far Lars i 1850. Østgaard greide ikke å styre økonomien sin, og i 1868 var det tvangsauksjon. Konsul Thomas J. Heftye fikk tilslaget, men det viste seg snart at han først og fremst hadde interesse av Nordre Østensjø skoger som

Drengestua på Søndre Østensjø. Slik så den nok ut også rundt 1865 da regnskapsboka ble ført. Foto: Leif-Dan Birkemoe.

Halvor Tveter (1807–1875). Østensjø lokalhistoriske bilder.

grenset inntil eiendommen hans på Sarabråten. Derfor beholdt han skogen og solgte resten av Nordre til Halvor Tveter for 6050 spd. I 1875 gikk Østensjø gård over til Haakon Tveter (1844–1929) - Nikoline og Halvors sønn.

Det er ingen ting i regnskapet som tyder på nevneverdige endringer på gården i forbindelse med kjøpet av Nordre. Det skyldes nok at Halvor Tveter forpaktet en del av Nordre Østensjø og makeskiftet denne jorda med Lars Haagenssøn Østgaard allerede i 1846. Driftsmessig ble nok Østensjø derfor i stor grad drevet som en enhet. At regnskapsboka kort fastslår «Østensjø» bekrefter denne oppfatning.

Regnskapsboka forteller om et omfattende persongalleri. Behovet for arbeidskraft var stort og utskiftingen høy. Mange kom og gikk etter at avtalt arbeid var utført. Dermed fikk de et navn og konto i boka, enten de var der i kort eller lengre tid.

Hvem var regnskapsføreren?

Trolig er det Halvor Tveter selv som har vært hovedansvarlig for regnskapsboka. I alle fall de første årene. Sønnen Haakon Tveter studerte ved Landbrukshøyskolen på Ås fra 1863 til 1865 og var hjemme på Østensjø fra 1865 til 1867. Det fremgår av folketellingen i 1865. Det kan selvsagt være han som førte regnskapene fra 1865 til 1867, men det virker som den som bokførte hadde holdt på en stund, vedkommende var sikker og bestemt. Summen av tall i «Debet» og «Credit» på hver enkelt konto stemte uten overstrykninger, mens det senere er enkelte overstrykninger og en litt mer usikker skrift.

Haakon Tveter ble i 1867 ansatt som forvalter av Ladegaardsøens Hovedgaard (Bygdøy Kongsgård). Det er derfor lite sannsynlig at han førte regnskapsboken for Østensjø fra denne tiden.

Husmenn, lønn og leieavgift

Husmennene var stabil arbeidskraft. De var fastboende og Halvor Tveter kunne gjøre regning med deres arbeid året gjennom. De var bundet av en langsiktig kontrakt. Avgiften de betalte var for de fleste beskjedne i forhold til den totale lønn de opptjente. Det er i regnskapsboka nevnt og titulert fem husmenn i 1865, her med lønn og avgift spesifisert for dette året:

- Hans Christophersen (36) fra Holtet nordre, lønn 38 spd. (152 kroner), avgift 2 spd. (8 kroner), ca. 3,5% av lønnen.
- Hans Pettersen (44) fra Holtet søndre, lønn 56 spd. (224 kroner), avgift 2 spd. (8 kroner), ca. 3,5% av lønnen.
- Petter Hansen (34) fra Myrvold øvre, lønn 41 spd. (164 kroner), avgift 2 spd. (8 kroner), snaut 5% av lønnen.
- Anton Gundersen (30) fra Myrvold nedre, lønn 25 spd. (100 kroner), ingen avgift betalt.
- Hans Hellesen (66) fra Braaten (Østensjøbraaten), lønn 30 spd. (120 kroner), avgift 8 spd. (32 kroner), ca. 25 % av lønnen.

For Hans Hellesen var avgiften mye høyere enn for de øvrige husmennene, og aldersmessig var han nesten for pensjonist å regne. Verken kona Pauline (56) eller deres datter Hanna (17) står oppført på gårdens arbeidsliste. Det kan selvsagt være mange forklaringer på den høye avgiften, ikke minst husmannsplassens areal og avkastning som ikke her er undersøkt nærmere. I 1866 ser vi at Hellesen har tjent 40 spd., i 1867 44 spd., i 1868 45 spd., i 1869 28 spd. og i 1870 23 spd., men

Haakon Tveter (1844–1929). Østensjø lokalhistoriske bilder.

da var han passert 70 år. Fra dette eksemplet ser vi at lønnen kunne variere forholdsvis mye.

Anton Gundersen står oppført som dagarbeider i folketellingen, men som husmann i gårdsregnskapet.

Løvhøyden er oppført som husmannsplass i folketellingen for 1865, men der finner vi ikke samme navn på husfar som i regnskapene på Østensjø og heller ikke er avgift betalt for dette året.

Flyttedager – årets periodisering

Året for arbeiderne var klart inndelt i to perioder: Fra vårflyttedag 14. april til høstflyttedag 14. oktober og fra høstflyttedag 14. oktober til vårflyttedag 14. april. Sesongen for arbeidsfolkene var derfor bestemt ut fra disse to datoer. Fra 14. april til 14. oktober var det full aktivitet på gården, mens det fra 14. oktober til 14. april var en slags sparebluss som senket seg over gårdsanlegget. Vår og sommer var det jobb å få, høst og vinter var nok for mange en stusselig tid. Lønnen ble avtalt for ett år. Lønnsjustering etter første år var ikke uvanlig. Fra en flyttedag til en annen var det halv årslønn. Flyttedagene forhindret imidlertid ikke at folk kunne ansettes utenfor disse perioder.

Lønnsutbetalingene foregikk jevnt med en til to ganger om måneden. I noen tilfeller ble oppgjøret utsatt til halvåret var omme. Det ble regnet i dager eller deler av dager. Aldri i timer.

Fra svensk periferi til norsk sentrum

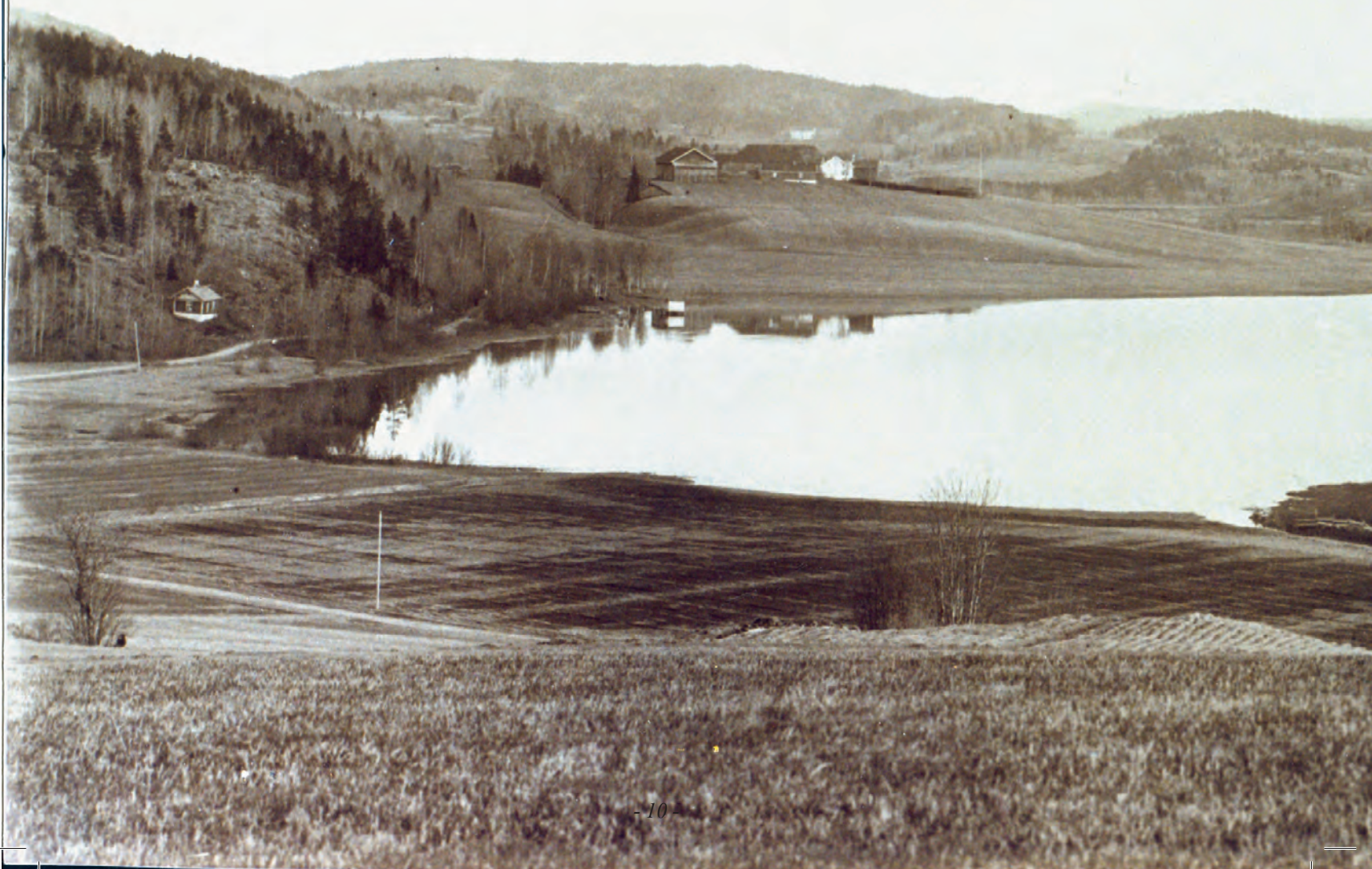
Det var påfallende mange svenske arbeidere på Østensjø. I alt 12 personer, eller ca. 20% av arbeidsstokken over en

5-årsperiode, benevnes som «svenskepike», «svenske» eller «svenskearbeider» i regnskapene. Regnskapet dekker en periode som trakk mange svensker til Norge. Pass ble avskaffet i 1860 i begge land, men svensker var normalt vel utstyrt med attester av ulik slag, for vandel, religion eller arbeid. Fire av fem svensker kom fra de tre lenene (Värmlands län, Älfsborg län med Dalsland og Göteborgs och Bohus län) som grenser til det sørlige Østlandet. Folk kom fra et område som i Sverige var økonomisk tilbakeleggende, en svensk periferi. Der gjorde den sosiale utviklingen på 1800-tallet, med flere småbrukere og eiendomsløse, det stadig vanskeligere å livberge seg. De «norske» lenene rekrutterte småbrukere, husmenn, landarbeidere, tjenestefolk og håndverkere.² Det er tydelig at Østensjø fikk en betydelig andel av sin arbeidsstyrke nettopp fra Sverige. Husmann Hans Christophersen på Holtet nordre oppgis i folketellingen for 1865 å være født i Sverige, men sted er ikke oppgitt. På Østensjø var han «husmann» og ikke «svenske».

Budeier, melkepiker og gårdsgutter – oppdrag til mange

Arbeidsoppgavene på Østensjø har neppe vært særlig forskjellig fra det som tradisjonelt ble utført på en gård i Aker. Arbeidstitlene som er brukt i regnskapet forteller historien om spesielle funksjoner. Husmennene utførte mer varierte oppgaver.

Totalt i perioden 1865 til 1870 er det ført regnskap med noe i underkant av 60 personer eller konti. Av disse er det 5 husmenn, 6 dagarbeidere, 9 melkepiker, 3 budeier, 2 fjøsmenn, 4 gårdsgutter, 3 stuepiker og 1 kokke. Som før nevnt kommer det 12 «svensker» som er tittel i seg selv. For en rekke personer er det ikke angitt tittel eller hva de ble satt til av oppgaver. For flere av navnene fremgår det at mer enn en person skjuler seg bak den som er oppført i regnskapene. «& Co» er ofte benyttet,

dvs. at det kom minimum en person i tillegg for den som stod oppført i regnskapet. Også «familien» eller «med kone» eller med «datter» er anvendt. Vi må derfor anta at det totale antall forskjellige arbeidere på gården lå rundt 70 personer, kanskje enda høyere, i løpet av 5-årsperioden.

Når spesielle arbeider skulle utføres fremgår det i regnskapene at håndverker ble tilkalt. Slik ble murer, snekker og sadelmaker budsendt. Litt pussig, smeden er ikke eksplisitt nevnt, men den jobben kan en av husmennene ha hatt.

Graving av grøfter - store prosjekter

Graving av grøft ser ut til å være en viktig arbeidsoppgave på gården. Vi har flere eksempler på folk som kun ble satt inn på den fronten. Det var nok god drenering Halvor Tveter tenkte mye på.

I september 1866 fikk Hans Fredriksen & Co jobben med å grave en grøft som var 22 favner (ca.41 m) lang og 7/4 alen dyp (1,09 m), gravet og lukket à 5 skilling og en grøft på 78 favner (ca.147 m) i en dybde på 7/4 alen à 4 skilling. I mai 1867 finner vi et annet lag med karer som står oppført med 86 favner (ca.162 m) grøft gravet og gjenkastet (7/4 alen dype) à 4 ½ skilling pr. favn. Samme arbeidsgjeng står i juni oppført med å ha gravet og lukket 625 favner (ca.1175 m) grøft, 7/4 alen dype «i Myrvold» à 4 ½ skilling. Sistnevnte grøft var, hvis tallet for lengdemålet i favner virkelig stemmer, nesten 1,2 km lang med en grøftedybde på nær 1,10 m. Litt av et graveprosjekt uten maskinell hjelp!

Husmann Petter Hansen fra Myrvold øvre ble i september 1865 satt til å grave grøft, til sammen 115 favner (216 meter).

Søndre Østensjø gård ca. 1930. Legg merke til driftsbygningen som nå er revet. Foto: Einar Øiseth (Østensjø lokalhistoriske bilder.)

Gjødselspredning – en møkkajobb

På våren bestod arbeidet ofte av gjødselspredning. I mai 1867 tok Nils Nilsen & Per Andersen på seg jobben og «Udtrillet en Gjødselhaug i Haven» på 2 ¼ dag. De fortsatte med spredning av 381 «Slædelass Gjødsel». Senere i måneden trillet de ut ytterligere 60 lass gjødsel, merkelig nok til litt bedre lønn pr. lass for de siste 20 enn for de første 40. På en annen dato får de samme karene oppgjør for å ha trillet ut gjødsel på 3 mål for 30 skilling (ca.90 øre) pr. mål.

Slåttonn, skuronn, potetopptakning og vedhugst

Karer som slo store arealer, trolig gress, finner vi også. I juli 1866 fikk Arne Eriksen & Co oppgjør for å ha «Slaaet» 112 mål og Christian Olsen & Co har samme måned «Slaaet» 91 2/3 mål. Lønningen for dette var 12 skilling (ca. 36 øre) pr. mål. I tillegg ble det betalt en daglønn på 40 skilling (ca.1,30 kroner). Denne lønningen forteller at minst to var opptatt med disse jobbene.

I september 1865 skar husmann Hans Pettersen fra Holtet søndre 3 mål rug, 3 mål havre og 7 mål bygg. I oktober tok han opp 54 tønner poteter. I desember hugget han over 7 favner ved.

I oktober tok husmann Petter Hansen fra Myrvold øvre opp 69 ½ tønner poteter.

Husmann Anton Gundersen fra Myrvold nedre skar i september over 3 mål med havre og 4 mål med bygg. I oktober tok han opp 54 tønner poteter. Samme høst hugget han 7 favner ved.

Hans Hellesen fra Braaten skar i september 2 mål rug som ble betalt med 48 skilling pr. mål, nær 1 mål havre til 30 skilling pr. mål og 5 mål bygg til 40 skilling pr. mål. I oktober tok han opp 29 tønner poteter til 8 skilling pr. tønne. Av dette fremgår at å slå rug ga større fortjeneste enn de andre kornsortene. Drøyt kr.1,50 pr. mål, mens havre ble betalt med snaut kr. 1 pr. mål. Bygg lå i mellom med kr. 1,32. Å fylle en tønne med poteter ga om lag 25 øre. Regnskapet sier imidlertid intet om han var alene om jobben. Noen ganger blir slåtten ikke betalt pr. mål, men avregnet som dagpenger.

Husmann Hans Christophersen fra Holtet nordre tok opp 80 tønner poteter i oktober 1868. Potetopptakning var noe av det siste som ble gjort før flyttedagen kom 14. oktober. Deretter var det gjerne vedhugging i november og desember. I slutten

Østensjøvannet med Østensjø gård. Ca. 1900. Østensjø lokalhistoriske bilder.

Dalastuen på Østensjøveien. Familien her var i slekt med den som bodde på Holtet. Østensjø lokalhistoriske bilder.

av oktober 1867 hugget husmann Hans Hellesen på Braaten 13 ½ favn ved å 32 skilling (ca.1 krone). Ikke dårlig for en mann i hans alder, selv om vedhugging gjerne er en jobb for de eldste.

307 arbeidsdager i året

De fleste helårsarbeidere jobbet i ca. 307 dager pr. år og fikk oppgjør deretter. Dvs. at de fikk lønn for de virkelige dagene de jobbet, altså intet for søn- og helligdager. Inkluderer vi arbeidsdager og søndager blir det 359 dager, dvs. 6 dager igjen for andre helligdager. Ferie var åpenbart ukjent. Hva som ble gjort ved sykdom sier ikke regnskapene noe om, men det forekommer trekk i årslønn med for eksempel 2 dager for perioden 14. oktober til 14. april. For de som hadde årslønn må vi imidlertid anta at de også jobbet noe med dyra på søn- og helligdager som derfor kan være inkludert i de 307 dagene.

Gratiale for «lang og tro tjeneste» - etter 3 ½ års ansettelse

En av jentene som bodde på gården, kokkepikene Ellen Thoresdatter fra Bærum 21 år i 1865, fikk i mai 1868 «gratiale for lang og tro tjeneste» med 10 spd. Hun hadde da vært på gården fra høstflyttested 1864, altså etter 3 ½ år. Det må ha blitt ansett for en lang periode. Hennes årslønn var da 20 spd. og fikk altså et gratiale på en halv årslønn, et sikkert betydelig beløp. Til tross for denne påskjønnelsen sluttet hun i mai 1869, etter 4 ½ år 25 år gammel.

Mat, kjoletøff, støvler og banktjenester

De fleste som arbeidet på gården må ha fått kosten i tillegg til lønnen. Uttak i naturalier forekommer forholdsvis ofte for enkelte og da er det melk, mel, poteter og smør det gikk mest av. Klær forekom også. Stuepike Karen Svendsdatter (30) som bodde på gården i et par år med årlig lønn 20 spd. tok i juni 1865 ut 17 alen (10,65 m) med kjoletøy for 3 spd., 4 ort og 20 skilling, drøyt 13 kroner. Det er 16% av årslønnen, så her kan man si at hun flottet seg, om hun da ikke drev med oppdragsøm på fritiden.

Hans Stovner som jobbet på gården i snaut to år rundt 1869, fikk et par støvler til en pris av 3 spd som del av oppgjøret. Det måtte være solide støvler. Husmann Hans Pettersen på Holtet søndre fikk 2 par støvler for 1 spd. i 1865. Samme husmann tok også ut havrehalm, halm og høy. Det må bety at han trengte tilskudd til egen produksjon. Han kjøpte også en

ku i februar 1870 for 4 spd. (16 kroner) som tilsvarte ca. 29% av årets opptjening. Halvor Tvetter ordnet også banktjenester for husmannen idet en vekselobligasjon på 2 spd., 4 ort og 22 skilling (ca.10 kroner) ble fornyet i Akers sparebank 20. september 1865.

Melkepike og gårdsgutt tjente 80 kroner året - fjøsmann 220 kroner

Daglønner varierte for husmennene, noe som kan bero på ulike dagslengde, type arbeid, eller at det var flere som stod bak jobben. For eksempel familiemedlemmer. Dessuten jobbet de vanligvis ikke alle årets dager. Rundt 240 dager, de hadde jo også egen gård å drifte. Fire av de fem husmennene jobbet i 1865 henholdsvis 267, 222, 230 og 232 dager på Østensjø.

Dagsbetalingen varierte fra 5 til 30 shilling (16 – 99 øre dagen) så her var nok flere familiemedlemmer med på de best betalte dager.

For dagarbeidere er alltid lønnen oppgitt pr. dag. Her varierte den mellom 10–12 skilling (33 til 40 øre) og oppover til 16–20 skilling (53–66 øre), men for de høyeste kan det ha vært flere arbeidere som delte på oppgjøret.

Årslønn var det vanligste. En melkepike fikk vanligvis 18–20 spd for året (72 – 80 kroner). Det samme lønnsnivået som for en gårdsgutt. Den høyest avlønnede var fjøsmannen med 55 spd.(220 kroner) i året.

Østensjø – en gård i fremste rekke

Halvor Tvetter var nysgjerrig på nye driftsmetoder og var blant landets første som dyrket turnips i stor målestokk. I 1862 vanket det til og med medalje for turnipsen fra Østensjø ved «The Royal Horticultural Society's» utstilling i London³. Turnipsen kan ikke gjenfinnes i regnskapene.

I 1853 skaffet han seg en «Stationær Dampmaskine til Hakelsesbeskjæring og Dampkogning av kreaturfoderet»³. En av arbeiderne, Ole Hansen Holtet, jobbet bl.a. «paa Maskinen» i november 1866 og fikk oppgjør for 3 ½ dag. Trolig var det dampmaskinen det siktes til. Den jobben skaffet han 18 skilling dagen mot 12 skilling på andre jobber.

Om det var slåmaskin som ble benyttet i onnene på Østensjø fremgår ikke av regnskapene. Ved oppgjør blir det brukt betegnelser som «slått av bygg og havre» eller «skåret bygg og havre». Det var først rundt 1870 at slåmaskiner for alvor ble innført på norske gårder. Frem til da var ljaen det mest vanlige. Trolig var Østensjø tidlig ute med moderne redskap slik at maskinell slått allerede var vanlig hos Halvor Tvetter.

«156 Kubikalen Mur»

I januar 1865 ble murer Lars Halvorsen, Munkerud & Co engasjert til å bygge «156 Kubikalen Mur á 12 skilling» (ca.33 m³ á ca. 40 øre). For å skaffe nok materiale til muren ble det «Brudt 5 Favner (ca. 9 m) Sten á 12 skilling». For jobben fikk mureren 27 spd., avregnet mot bl.a. 8 middagsporsjoner til 8 skilling pr. middag, altså rundt 25 øre pr. porsjon. Mureren tok også ut 30 pottes (ca.29 liter) melk som kostet ca. 6 øre pr. liter. Arbeidet ble avsluttet 23. mars. Tydeligvis måtte man ty til sprengning av stein fordi det ble avregnet 40 skilling (ca. kr. 1,30) for to lunter i januar.

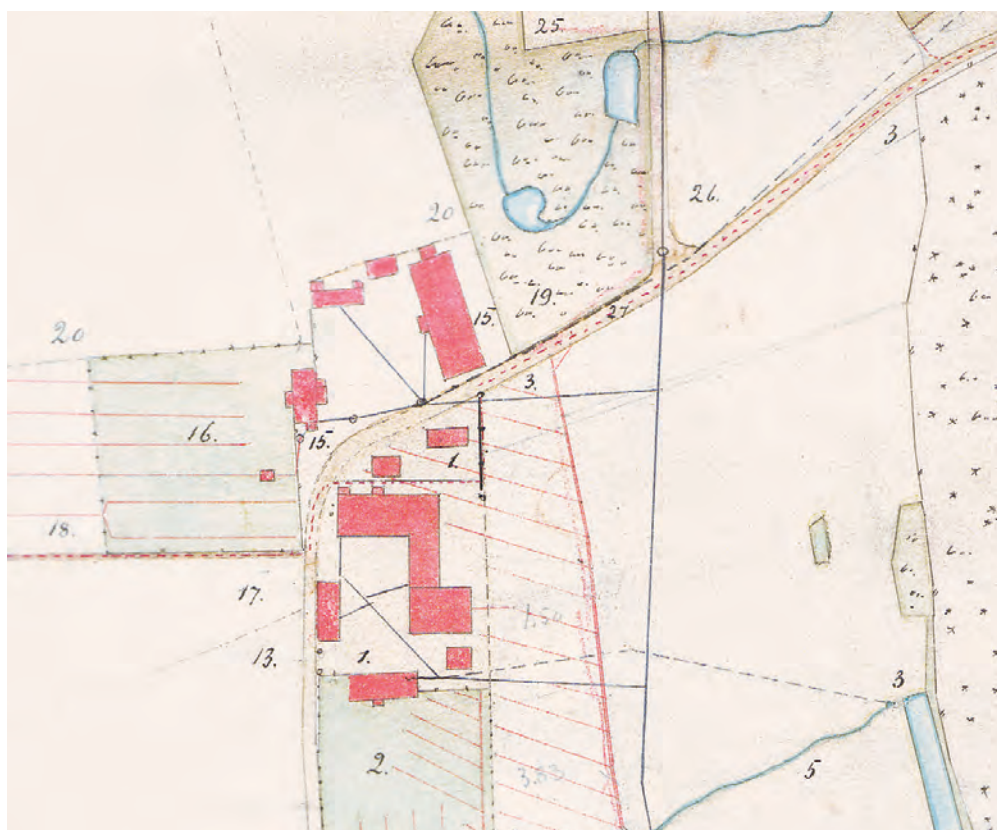

Fra fjøset på Nordre Østensjø slik det stod for noen år siden. Foto: Leif-Dan Birkemoe.

Allerede i juni samme år kom det en ny murer til gårds, denne gang murer Ekstrøm & Co. Han holdt på fra slutten av juni til midt i august 1865. Denne gang ble det gravd for akkord i «Storstuekjælderen». I regnskapsboken er arbeidet spesifisert: 153 ¼ alen (ca. 95 m) «Gråstensmur à 10 skilling», «Indsat 3 Jernvinduer» à 1 spd, «Lagt 171 kvadratalen (ca. 67 m²) Gulv med Stenheller» à 8 skilling samt «214 kvadratalen (ca. 84 m²) Rafsning à 3 skilling». I tillegg «Muring under en Væg». 17. august ble det anført «Opsetning af en Bagerovn samt diverse andet Arbeide paa Akkord» med 9 spd.

For ca. 3 måneders arbeid fikk murerne utbetalt 44 spd, omregnet ca. 176 kroner. Det meste ble gjort opp i kontanter, men et skippund (ca. 160 kg) poteter, 100 pottes (ca. 96 liter) skummet melk og 7/8 pottes (ca. 0,9 liter) fløte var også med i oppgjøret. Fløte var dyrt, kostet 20 skilling pr. pott, mot rundt 2 skilling for skummet melk.

Utsnitt av gårdskart fra 1911 (basert på et kart fra 1865) viser veien (fra 1955 gitt navnet Valborgs vei) gjennom gårdstunet med bygningene plassert slik vi kjenner de i dag, bortsett fra at driftsbygningen på Søndre Østesjø er revet. Legg merke til gårdsdammene i Almedalen. Den største sees lett fra Østensjøveien og dammen (merket 3) som vi finner innerst i dagens Jøranstien med kanalforbindelse til gården. Den er nå fylt igjen. Østensjøveien går omtrent langs den sorte streken som trolig er drikkevannsledningen fra Nøkle vann, lagt ned tidlig på 1900-tallet.

Sadelmaker på gården

Fra juni til september 1867 jobbet sadelmaker Anders Nilsen på gården. Uten spesifisering i regnskapet om hva han gjorde fikk han utbetalt drøyt 7 spd. for 18 dagers jobb. Det gir 46 skilling pr. dag noe som tyder på at han gjorde en håndverksmessig kvalifisert jobb. Kanskje hadde han en læregutt med seg?

Intet byggevarerhus – snekkertjenestene ble bestilt

Snekker Dahlstrøm besøkte Østensjø i april og mai 1866. Den gang var det ikke noe byggevarerhus man gjorde innkjøp hos, man rett og slett inviterte snekkeren til gården. Det ble laget to dører, en liten og en stor seng, to nattservanter, fire bord og fire bokhyller. Regningen kom på 22 spd. og 16 ½ skilling eller drøyt 87 kroner. Kontant oppgjør, altså holdt snekkeren seg trolig med kosten selv.

Avslutning

I denne artikkelen har vi gitt noen smakebiter fra en periode på Østensjø som gir litt innsikt i livet på gården for over 140 år siden. Kilden er en enkel regnskapsbok som neppe var tenkt til annet enn å holde en viss orden på alle avtalene med folkene som gikk ut og inn på gården. Lite visste Halvor Tveter at den ville bli lest i 2008. Regnskapsboka for arbeidsfolkene på Østensjø inneholder fortsatt mye stoff for interesserte til videre fundering og analyse.

Noter

¹Store norske leksikon, Kunnskapsforlaget.

²Norsk innvandringshistorie, bind 2 i nasjonalstatens tid 1814–1940. Red. Knut Kjelstadli, Pax Forlag AS, Oslo 2003. Side 261 ff.

³Historien om Østensjø gård. Hjemmesidene til ØVV.

Kilder

Arbeidsfolkene Regnskapsbok – datert Østensjø 1865.
Folketellingen for 1865.

Rundkjøringa ved Bryn senter er i dag det mest sentrale punkt på Bryn, i alle fall på sørsiden av Alna.

Samordning av planer i Bryn-området

Tekst og foto: Leif-Dan Birkemoe

Samordning er et viktig tema når forskjellige etater har planer i ett og samme område. Bryn-området er for tiden hjemsokt av en rekke planer på ulike trinn i planprosessen. Vi har derfor funnet det riktig å minne Plan- og bygningsetaten om behovet for samordning i følgende saker:

1. Kommunedelplan Alna miljøpark. I planbeskrivelsen inngår Østensjøbekken opp til Mølledammen.
2. Bebyggelsesplanen i området ved tidligere Høyenhall fabrikk, Østensjøveien 81, der det i reguleringsplanen forutsettes at Østensjøbekken skal opp i dagen fra Mølledammen til Bryn senter.
3. Igangsatt reguleringsarbeid for eiendommen Christinedal, Harry Fetts vei 10.
4. Planarbeid for utvidelse av Bryn senter, Østensjøveien 79.
5. Fjernvarmetraseen til Viken Fjernvarme foreslås langs Østensjøveien mot Alna.
6. Sykkelvei langs Østensjøveien.
7. Kollektivfelt på Ring 3 fra Manglerud til Bryn og videre til Teisen.
8. Manglerudtunnelen – Oslopakke 3.

Dersom disse planarbeidene kan sees i sammenheng, helt eller delvis, vil det kunne gi en bedre helhetlig måloppnåelse samtidig som åpningspotensialet for Østensjøbekken inklusive enkelte sidebekker langs deler av traséen mot Alna, kan ivaretas. Turveiforbindelsen mot Østensjøområdet miljøpark vil også kunne få en bedre løsning. Ideelt sett burde det være turveitrase som forbinder Alna miljøpark med Østensjøområdet miljøpark, primært langs vassdraget. Mølledammen og kulturminnene på Christinedal burde inngå som opplevelseselementer.

Flere av planarbeidene er satt i gang, slik at snarlig samordning er nødvendig.

Publikumsundersøkelsen 2007

Østensjøområdet miljøpark – avgjørende for opplevelse av natur

Av: Leif-Dan Birkemoe

Kan man lese noe om innvirkningen av Østensjøområdet miljøpark fra svarene i Publikumsundersøkelsen som Utviklings- og kompetanseetaten gjennomførte i 2007?

Med bakgrunn i fem spørsmål som har relevans for grønt- og naturområder har vi forsøkt å finne ut om det er et signifikant utslag for Østensjøområdet miljøpark. Selv om miljøparken ligger i Bydel Østensjø vet vi at det er mange brukere også fra nabobydelene, ikke minst Nordstrand. Det er derfor ikke mulig å isolere effekten av miljøparken, men noe kan vi kanskje utlede av tallmaterialet. Dessuten er nærheten til Marka sikkert et vesentlig element for avgitte svar for flere bydeler.

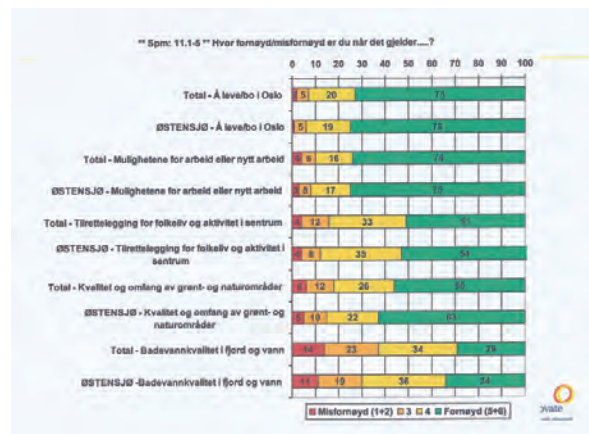
Publikumsundersøkelsen har vært gjennomført i flere år og spørsmålene er mange og varierte. Vi har derfor tatt ut de spørsmål som kun refererer seg til parker og grøntområder og foretatt en rangering bydelene mellom. Vi har funnet fem spørsmålsområder med denne type innhold. Det dreier seg om følgende spørsmål:

Østensjøområdet miljøpark dekker et område på 1877 dekar og det utgjør drøyt 15% av bydelens areal på 12.237 dekar. Foto: Erik Damsgaard

Blant de 15 bydelene har vi ført opp de seks bydelene med best rangering, dvs. «fornøyd i prosent» for grønt- og naturområder, for hver av de ovennevnte spørsmål med gjennomsnittet for Oslo på nederste linje:

Spørsmål 1	Spørsmål 2	Spørsmål 3	Spørsmål 4	Spørsmål 5
Vestre Aker 64	Vestre Aker 80	Nordre Aker 89	Frogner 59	Nordre Aker 60
Østensjø 63	Nordstrand 79	Østensjø 88	St.Hansh. 57	Østensjø 58
Nordre Aker 60	Nordre Aker 78	Vestre Aker 88	Vestre Aker 53	Vestre Aker 54
Grodrud 60	Ullern 74	Grodrud 87	Østensjø 52	Bjerke 52
Frogner 58	Frogner 72	Alna 76	Ullern 52	Frogner 50
Alna 57	Østensjø 68	S. Nordstr. 75	Nordre Aker 50	Nordre Aker 49
Oslo 56	Oslo 60	Oslo 66	Oslo 44	Oslo 47

Undersøkelsens grafikk for spørsmålet om bl.a. Kvalitet og omfang av grønt- og naturområder i Østensjø og totalt i Oslo.

Hvor fornøyd/misfornøyd er du når gjelder

1. Kvalitet og omfang av grønt- og naturområder?
2. Tilgang til natur- og friluftsområder i bydelen?
3. Parkene og uteområdene som det er mest naturlig for deg å bruke?
4. Tilgang på parker/friluftsområder for barn?
5. I hvilken grad er det pent i området der du bor?

Bydel Østensjø kommer med blant de seks best rangerte for alle fem spørsmål om grønt- og naturområder. Det gjør også Vestre Aker og Nordre Aker, mens Frogner oppnår plassering på fire av de fem spørsmålene. Dermed er Østensjø med blant de tre bydelene som har høyest rangering som refererer til grønt- og naturområder i Oslo.

Rangeringen kan sikkert tolkes på flere måter, men det skal vi ikke gi oss i kast med. Men vi våger likevel å antyde den konklusjon at Østensjøområdet miljøpark spiller en vesentlig rolle for svarene avgitt i Bydel Østensjø. Det å ha et naturreservat, to fredede gårdsanlegg og en miljøpark som binder det hele sammen, betyr mye for trivsel og opplevelse av natur. Hele miljøparken er 1877 dekar og det utgjør drøyt 15% av bydelens areal på 12.237 dekar. Les hele undersøkelsen på www.utviklings-og-kompetanseetaten.oslo.kommune.no/.

«På skøyter i marka» av Rolf Utgård
**Villmarksfølelse på
familievannet**

Tekst og foto: Leif-Dan Birkemoe

Kanalene beskrives som et spennende område å utforske og den tette vegetasjonen, øyene og kanalene gjør vannet spesielt egnet, ikke bare som hekkeområdet for svømme- og vadefugler, men også for skøytere!

Rolf Utgård var medieprofilert som konserntillitsvalgs i Kværner, men han har nå vist seg å beherske både is og skøyter. Boka som ble lansert i desember 2007 på forlaget Andersen & Butenschøn viser at hans fortellerevne også kan gi inspirasjon til alle som ønsker å utforske Oslo-områdets mange vann. Og Østensjøvannet er blant hans favorittvann, selv med nesten 200 vann på listen.

Fra skøyteentusiastens synspunkt

Det er boka om vannene i Marka fra isens og skøyteentusiastens synspunkt vi nå har fått. Vi vet veldig mye om Østensjøvannets

Lek på isen er gøy når forholdene er på det beste. Her med snøfrie jorder på Østensjø i bakgrunnen. (Desember 2007).

vannkvalitet, fugler og biologi, men egentlig lite om «natteis», «morrais», «isbygging», «stålis», «sørpeis» og «råtten» is, for å nevne noen av isbegrepene boka tar for seg. Også opplevelsene på isen får sin velfortjente plass. Vanligvis ligger isen på Østensjøvannet fra midt i november til begynnelsen av april, altså om lag fem måneder av året. Mer sjelden er det at skøyteisen varer hele tiden, men isen og dens karakter, luner, gleder og farer trenger vi bedre kunnskap om.

Kapitlet om is beskriver da også de fleste former for isdannelse.

Under begrepet «isbygging» forteller forfatteren at isen legger på seg ca. 2–3 mm pr. grad pr. døgn når isen er tynn. Tykk stålis har vesentlig isoleringsevne, og man må huske på at isen fryser mye saktere hvis det er et snølag på den. En tur på Østensjøvannet 14. desember 2005 sent på kvelden beskrives slik: «Det var pluss to-tre grader og ganske stille, men en fullmåne, som sto nesten i senit, gjorde fristelsen uimotståelig. Jeg målte temperaturen på isen. Den viste minus en grad! Isen bygde på seg, selv med to varmegrader i lufta, fordi varmeutstrålingen i dette gnistrende måneskinnet transporterte vekk store mengder varme fra isen».

Skøytedager har vært annonsert, men været kan man ikke gjøre noe med. Her fra avlysningen søndag 8. februar 1998.

Samler på vann og skøyteopplevelser

Kjerneområdet for vannene som er tatt med er definert som den delen av Marka man lett når fra Oslo på under en time. Forfatteren sier at han samler på vann og skøyteopplevelser på samme måte som tindebestigere samler på topper. Og selv om Østensjøvannet ligger

i byggesonen er vannet med i omtalen.

Boka har et eget kapittel om ulykker, sikkerhet og utstyr som har mange gode regler for ferdsel på is. Opplevelser på isen forteller både om naturopplevelser og mer sportslige aktiviteter, også dette med henvisning til bl.a. Østensjøvannet.

Skøytehistorien

Rolf Utgård påpeker at skøytehistorien går helt tilbake til forhistorisk tid. Det var tiden da folk med leggbein fra en hare under skinnskoene tok fraspark over Østensjøvannet. Men Utgård er ikke i tvil om at det er Nederland som er den moderne skøytesportens hjemland. Det skyldes i stor grad at isen i «den lille istida på 1700-tallet» la seg jevnt på kanalene om vinteren, mens Norge fikk jevnt med snø. Dessuten var skøyting en fremkomstmåte om vinteren som ga en fart på 20–25 km/t, altså en lettvinthet som bidro til kontakt mellom folk. Det påstås at «heri ligger den sosiale forankringen til nederlandsk skøyteentusiasme». Skøyteveteranen Roald Aas, som bor ved Østensjøvannet, er Utgård's kilde til historier fra 1950- og 60-årene.

Alle vann er av NVE gitt et registreringsnummer som boka benytter seg av i tabeller og oversikter. Østensjøvannet vårt har nr. 2513, mens Østensjøvannet i Ås har nr. 5681. Kanskje vi burde bruke vårt nr. i større grad når det gjelder fugleobservasjoner for å unngå misforståelser.

47 fotballbaner

Størrelsen på vannene i boka oppgis i mål, med et gjennomsnitt på 1860 mål. Holder man de fem største vannene utenom synker gjennomsnittet til 393 mål som forteller at det er mange små vann. Arealet på Østensjøvannet er beregnet til 333 mål eller 47 fotballbaner som han liker å sammenligne

Mange får skøyteutstyr til jul og spiller sine første hockey- eller bandykamper på Østensjøvannet.

med. En gjennomsnittlig fotballbane anslås til omkring 7 mål. Østensjøvannet er dermed ikke svært forskjellig i størrelse fra andre vann det er naturlig å sammenligne det med. Vannet er etter denne beregningsmåten rangert som nr. 60.

De 200 vannene som omtales rangeres også i høyde over havet og her finner vi Østensjøvannet som nr. 180, altså et av de lavereliggende vann.

Et begrep vi ikke har tenkt så mye på er hvilke vann som har den lengste kyststrekning. Rolf Utgård har funnet frem til NVEs beregning av omkrets i km eller det han kaller kyststrekning. Østensjøvannet rangeres i denne sammenligningen til nr. 48 med en lengde på 7 km. Ikke lite for et vann i byggesonen!

Terningkast 5 for Østensjøvannet

For å skille vannene fra hverandre har Rolf Utgård forsøkt seg på en karakterisering etter terningkasteprikket, altså fra 1–6. Karakterene, sier han, er gitt etter en helhetsvurdering og legger til at det er en ytterst subjektivt spørsmål avhengig av hva man søker. Østensjøvannet har han gitt terningkast 5, en karakteristikk som bygger på følgende vurdering:

«Her kommer de virkelig spennende vann, de store, de med flott og variert kyst og betydelig villmarksfølelse. Dette kan være gode familievann, men kanskje heller for kjærestepar eller noen som søker store opplevelser alene».

Abildsø gård kommer nær innpå når man kan ferdes over hele isflaten.

Mye villmark

Boka har inndelt vannene i 12 områder. Område 8 er Østmarka og her finner vi beskrivelsen av Østensjøvannet og Bogerudmyra. Vannet beskrives etter kystlinje, dybde, landskap, villmark, adkomst, farer, anbefaling og opplevelser. For temaet landskap, trekkes det fram at det er mye natur, rik fuglebestand og et fint turområde. Kanalene beskrives som et spennende område å utforske og den tette vegetasjonen, øyene og kanalene gjør vannet spesielt egnet, ikke bare som hekkeområdet for svømme- og vadefugler, men også for skøytere! Det er mye villmark ved vannet og er man alene kan man føle så mye villmark det er mulig å oppdrive midt blant Oslos tettstet befolkede bydeler.

Adkomsten er grei og farene er begrenset samtidig som vannet fryser ganske tidlig. Det egner seg ypperlig for utflukter med småunger enten det gjelder skøyting, fugletitting, utforskning av naturen eller bruk av lekeapparater.

Måneskinnsturer

Rolf Utgård har nok de største opplevelsene på måneskinnsturer. La oss sitere hva han avslutningsvis sier om Østensjøvannet:

Før jul i 2005 har jeg en måneskinnstur ved midnatt. Det er blikk stille, pluss to grader i lufta og minus en grad på isen. Månen står nesten rett opp og er så sterk at landskapet og vegetasjonen trer tydelig fram, ja selv ujevnheter i isen er godt synlige. Jeg går to runder rundt vannet, inn i alle kanalene og mellom øyene. Jeg får fin fart på hockeyskøyte og feier inn i de trange sunda med store oretrær hengende utover så jeg må bøye meg ned for ikke å stange. Det er ingen uling mot månen å høre, bare det store og evige suset fra byen, som nå nattestider langsomt senker takten og går til ro. Det er mulig folk i blokkene rundt vannet kan se meg der jeg går; de som ikke har lagt seg. Men dette er arbeidsbydeler med mange som skal opp tidlig, så de fleste har nok krøpet under dyna når jeg svinger rundt ute på isflata. Om noen timer stiger bulderet, månen trekker seg tilbake og folk strømmer ut i trafikken. Da svever jeg fortsatt rundt i måneskinnet, og hører kanskje et ulvehyl mens jeg drømmer meg inn i en ny dag.

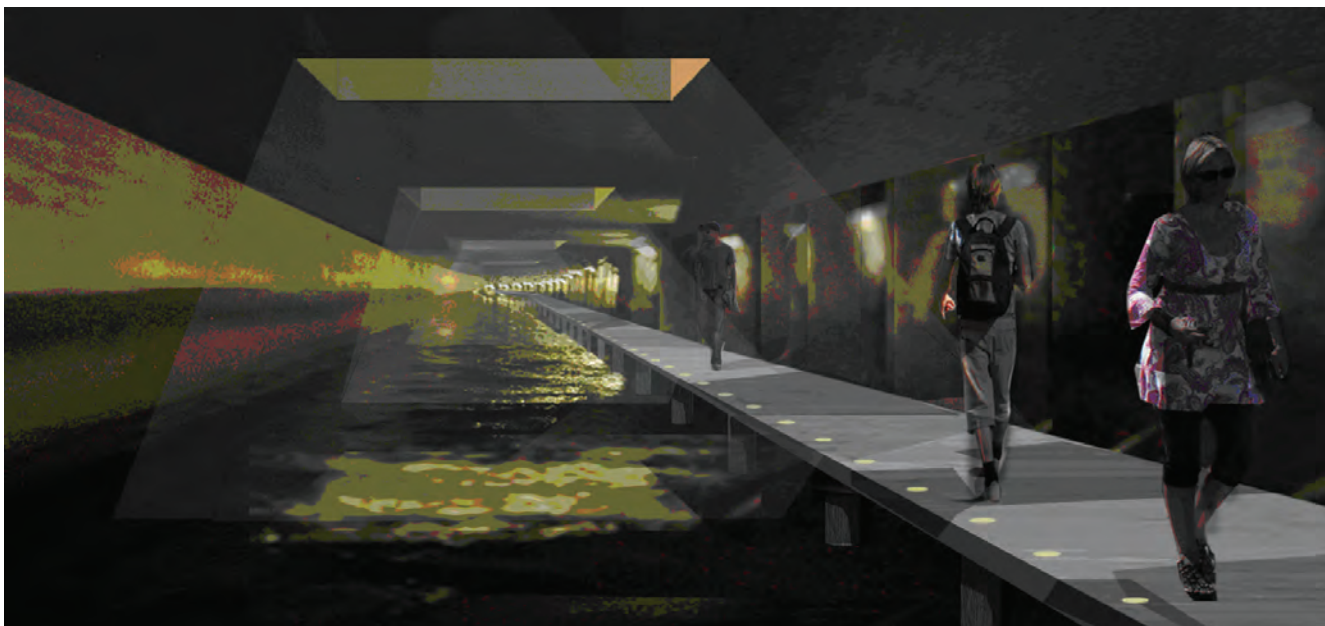
Gjennom isen

At det kan være risikofylt for selv en skøyte- og iskyndige på vanskelig «vårs» kunne vi lese om i Nordstrands Blad mandag 21.04.2008. Rolf Utgård gikk gjennom isen på Hauktjern i Østmarka søndag 20. april. To turgåere observerte hendelsen og fikk tilkalt redningshelikopter. Etter et opphold på Ullevål universitetssykehus ble han utskrevet etter kort tid. Så oppfordringen er: Gå ikke på dårlig is!

Spor etter fugl på isen i desember 2007.

Illustrasjonen viser en gangvei gjennom Akerselvakulverten. Lys slipper ned gjennom snødumpingslukene på Oslo S. Fra rapporten «Vitalisering av nedre del av Akerselva» – En mulighetsstudie utarbeidet for Oslo Elveforum av Rambøll Norge AS, mars 2008.

Nytt fra Oslo Elveforum

Leif-Dan Birkemoe

Oslo Elveforum har en rekke saker på gang som alle er relatert til bekker og elver i Oslo. Østensjøvannets Venner er medlem av foreningen og følger med i de forskjellige saker. Vi tar her med noen nyheter som vi mener også har interesse for Sothønas lesere.

Gjenåpning av Alna fra Kværner til Middelalder-vannspeilet

I oppstartsnotatet fra Plan- og bygningsetaten om Kommunedelplan Alna miljøpark heter det: «Det tas sikte på å gjenåpne og miljøoppgradere Alna fra Alnsjøen til fjorden innen 2020».

Utsnitt av idé for åpning av Alna i Loenga mot Middelalder-vannspeilet utarbeidet av landskapsarkitekt Ola Bettum, IN/BY, for Oslo Elveforum, november 2007.

Oslo Elveforum tok i høringssvaret for seg nedre del av Alna med et åpningsforslag gjennom Lodalen fra Kværner til Middelalder-vannspeilet utarbeidet av landskapsarkitekt Ola Bettum, professor i INBY.

Alna (Loelva) går det siste stykket i kulvert fra Kværner gjennom Ekebergfjellet til Kongshavn. Lukkingen av det opprinnelige utløp fant sted i 1922. Før det meandrete elven gjennom Lodalen. Nå er det Jernbaneverkets «sporsjø» som dominerer. Oslo Elveforum har lansert en ide som viser at det går an å åpne Alna også på dette vanskelige strekket. Elven må delvis følge ny trasé, men studien viser at det er mulig å nå Middelalder-vannspeilet som i dag er en god illusjon på hvordan Alna møtte fjorden i middelalderen.

Gjennom Kværnerbyen har OBOS etablert noen kanaler og vannspeil som skal minne om Alna, men her kan mye gjøres for å skape liv i vannet. Det arbeides også med planer om å åpne Kværnerfossen som i dag er gjemt i kjelleren til Jøtulbygget i Enebakkveien, nederst i Svartdalsparken.

Vitalisering av nedre del i Akerselva

Oslo Elveforum har i flere år etterlyst vitalisering av nedre del av Akerselva. I reguleringsbestemmelsene for Bjørvikaplanen heter det at muligheten for å etablere gangforbindelse gjennom kulvert under Oslo S skal dokumenteres og legges til grunn for utformingen av tiltaket. Dagens utforming av Akerselvas utløp stammer fra 1860-tallet. Industri og handel har preget elvebredden fram til vår tid. Elva var lett tilgjengelig for småbåter inntil utvidelsen av sporområdet på Oslo S og veiutbyggingen ved Bispelokket krevde at elva måtte lukkes i kulvert. Kulverten ble ca. 600 m og bebyggelsen over og omkring ble av en slik karakter at alle spor av elveløp forsvant. Akerselva fikk en bråstopp i Vaterlandsparken.

Rambøll Norge AS har på oppdrag av Oslo Elveforum utarbeidet en mulighetsstudie og mener at den dokumenterer gjennomførbare tiltak for tilrettelegging av ferdsel både med

båt og til fots gjennom Akerselvakulverten. Rapporten blir nå et viktig dokument i den videre saksbehandling.

Skolenes elveadopsjon

30 Oslo-skoler har per årsskiftet 2007/2008 adoptert en del av et vassdrag i Oslo og lover å verne om det ved å

- oppleve og bli kjent med natur- og kulturverdiene,
- ta hensyn til planter, dyr og kulturminner og
- melde fra om ulovlig forurensing og holde vann- og strandkanter fri for søppel.

Abildsø skole har adoptert en del av Østensjøvannet.

Kommende arrangementer:

Verdens miljøvern dag torsdag 5.juni med barneparade gjennom byen

Verdens vannmålingsdag: I tiden 18.september til 18.oktober deltar skoler i et nettverk der en fokuserer på vannkvalitet.

Ellevandringer i fakkellys:

- Alnaelva torsdag 11.september
- Hovinbekken torsdag 18.september.
- Akerselva torsdag 25.september. Her har Oslo Elveforum stand ved Riverside. Båttrafikk gjennom Akerselvakulverten, musikk og «Riverdans» planlegges.

Nordstrandprisen 2007 til Tor Holtan-Hartwig

Nordstrandprisen 2007 ble torsdag 31. januar 2008 tildelt Oslo Elveforums leder Tor Holtan-Hartwig. Prisen fra barn, ungdom og kulturkomiteen (BUK) ble overrakt av BU-leder

Under Åpen dag i august 2007 ble publikum tilbudt transport i Operabåten gjennom Akerselvakulverten med fokus på muligheten for mer fast trafikk.

Foto: Leif-Dan Birkemoe

for bydel Nordstrand, Sigbjørn Odden (H), for mangeårig innsats ved Ljanselva og for arbeid i Oslo Elveforum. Ved pristildelingen sa Sigbjørn Odden bl.a.: «Ljanselvprosjektet har gjort elveløpet åpent for fisk. Artsmangfoldet er ivaretatt og prosjektet har aktivisert frivillige og skoler langs elveløpet i mange år. Tor Holtan-Hartwigs uegennyttige innsats er verdsatt av mange i Oslo».

Oslo Elveforum har fra 1. mai ny besøksadresse: Storgaten 28, som tidligere, i kontorfellesskap med Oslo og omland friluftsråd (OOF).

Sommerfiske forbudt

Tekst: Leif-Dan Birkemoe

I den isfrie tiden har det fra tid til annen vært enkelte som har tatt seg til rette med stangfiske i Østensjøvannet. Det er i henhold til bestemmelsene for ferdsel i naturreservatet forbudt. Det er kun isfiske som er tillatt. Disse bestemmelsene står å lese på oppslagene om ferdsel i reservatet. De som har drevet med sommerfiske har ofte hevdet at de ikke behersker norsk og kan derfor mene seg unntatt bestemmelsene. For å rette på dette ble det på forsommeren slått opp fem skilt på de mest vanlige fiskeplassene som viser en stangfisker med rød strek over. Altså et forbudsskilt. Det er utarbeidet av Fylkesmannen i Oslo og Akershus, miljøvern avdelingen, som har forvaltningsansvaret i reservatet. Kun få dager seinere var to av skiltene dessverre fjernet.

Kommunedelplan Alna miljøpark:

Kan Østensjøområdet miljøpark knyttes til Alna miljøpark?

Leif-Dan Birkemoe

I desember 2007 ble det fra Plan- og bygningsetaten varslet at det skulle lages en kommunedelplan for Alna miljøpark. I redegjørelsen for planen ble det opplyst at et sentralt element vil være å få en sammenhengende turvei som binder sammen hele området fra Marka og ned til fjorden. Elveløpet skal gjenåpnes der det er lukket, det samme skal sidebekkene som er viktige for å få til en sammenhengende grøntstruktur.

Østensjøvannet hører vassdragsmessig med i Alnavassdraget og dermed er Østensjøbekkens nedre del trukket inn i planen. Den er lukket fra Mølledammen og ned til utløpet ved Bryn jernbanestasjon. Utfordringen blir derfor å fremme forslag til hvordan man helt eller delvis skal åpne bekken. Som kjent er det planprosesser på gang for å åpne Østensjøbekken ned mot Bryn Senter i forbindelse med boligene som skal bygges der Høyenhall Fabrikken i sin tid lå. Turveinettet er også en del av planen og da kan det være aktuelt å samordne bekkeåpningen med ideer til hvordan man på turvei skal ta seg fram fra Alna til Østensjøområdet miljøpark. Østensjøvannets Venner har også kommet med innspill til Plan- og bygningsetaten for å påpeke denne mulighet.

Felles oppgaveforståelse

I februar ble det arrangert et oppstartsseminar med den hensikt å bidra til felles oppgaveforståelse, få innspill fra interessenter (statlige, kommunale og lokale/private), inspirere til kreativitet og finne fram til gode løsninger. Det er tre fokusområder som er sentrale:

Østensjøbekken renner ut i Alna ved Bryn jernbanestasjon. Det er herfra til Mølledammen at Østensjøbekken vurderes åpnet.

- Alna i landskapet – den blå-grønne strukturen og rekreasjon
- Biologisk mangfold og vannkvalitet - «urbant naturvann»
- Urban utvikling og vann som aktivum i byutviklingen

Seminalet samlet en rekke faglige instanser som presenterte ideer kombinert med lokalkunnskap. Foruten Plan- og bygningsetaten, Friluftsetaten, Vann- og avløpsetaten og Byantikvaren var private aktører som Christian Joyce med erfaringer fra Nydalen ved Akerselva og Christian Ringnes som har kjøpt et stort areal ved Breivollområdet. Oslo Elveforum presenterte ideer til åpning fra Kværner til fjorden. Erfaringer fra andre byer ble også presentert. Målet er at Alna miljøpark skal bli like attraktiv og like mye benyttet som Akerselva miljøpark.

Mai 2009

I løpet av 2008 skal det utarbeides et planforslag. Målsettingen er å ha første utkast klart for oversending til Byrådsavdeling for byutvikling innen mai 2009. Det er byrådet som bestemmer om planforslaget skal legges ut til offentlig ettersyn. Flere delområder langs Alna har pågående reguleringsarbeid parallelt med kommunedelplanprosessen. I disse områdene vil reguleringsplanene avklare detaljer, mens kommunedelplanen må klargjøre de overordnede linjene. Bryn-området er et slikt område idet flere planprosesser er på gang. Østensjøvannets

Venner vil følge godt med for å sikre at Østensjøbekken, men at også turveiløsningene får en lokalt forankret behandling.

Mølledammen. Det er herfra helt ned til Bryn jernbanestasjon Østensjøbekken i dag går i rør. Hovedløpet for bekken går imidlertid i kulvert helt fra Østensjøvannet. De to bekkene møtes omtrent under Bryn Senter. Planen er å øke vannmengden i den delen av bekken som vurderes åpnet.

Turveiene er godt skiltet – her fra veien langs Alna.

Hva er en kommunedelplan?

Kommunedelplan er en plantype etter plan- og bygningsloven som omfatter en del av kommunen eller som tar opp et bestemt tema eller virksomhetsområde. Planen vedtas av bystyret og skal legges til grunn ved detaljplanlegging, forvaltning og utbygging innenfor planområdet.

En kommunedelplan kan bestå både av en rapport med målsettinger, strategier og prioriterte tiltak i et handlingsprogram, og en arealdel med plankart, bestemmelser og retningslinjer.

De juridisk bindende bestemmelser styrer arealbruk og utbygging, mens retningslinjene gir uttrykk for bystyrets ønsker og overordnede føringer for utviklingen av området.

Plan- og bygningsetaten

Hva er en miljøpark?

En miljøpark er et område med spesielle miljøkvaliteter knyttet til natur, kulturhistorie eller rekreasjon, og hvor det er vedtatt forvaltningsregler for å ta vare på miljøkvalitetene og samtidig legge til rette for bruk, opplevelse og læring.

Plan- og bygningsetaten

Kommunedelplan for grøntstruktur i byggesonen

Leif-Dan Birkemoe

Byrådet har bestemt at gjeldende Grøntplan for Oslo fra 1993 skal revideres og at det skal utarbeides en ny kommunedelplan for grønnstruktur i byggesonen. Planforslaget skal utarbeides av Plan- og bygningsetaten i samarbeid med andre fagetater og frist for innspill var 21. januar 2008. Det vil også bli mulighet for å komme med skriftlige innspill når planforslaget legges ut til offentlig ettersyn.

Hensikten med planarbeidet er å få et oppdatert plangrunnlag for å bevare og videreutvikle byens grønnstruktur i en situasjon med sterk befolkningsvekst og økt fortetting innenfor byggesonen. Planen vil være en revisjon av gjeldende grøntplan, men planen vil i tillegg suppleres med nye temaer og problemstillinger som er blitt ytterligere aktualisert i dagens situasjon.

Dette gjelder blant annet:

- Konsekvenser av fortetting i forhold til utbyggingspress på ubebygde områder
- Lokal grønnstruktur med sikring av mindre, grønne områder og lokale forbindelser
- Blågrønn struktur, herunder vern og gjenåpning av vassdrag
- Bevaring av områder med biologisk mangfold
- Strandsonen og tilgjengelighet til denne
- Støy og «stille områder»
- Virkemidler for gjennomføring av en forsterket grønnstruktur

Østensjøvannets Venner har i en rekke sammenhenger forsøkt å fokusere på behovet for grøntstruktur. Østensjøområdet miljøpark er det beste beviset på at det nytter. Men det er tilstøtende områder som bør få vern.

Byrådet har bestemt at gjeldende Grøntplan for Oslo fra 1993 skal revideres og at det skal utarbeides en ny kommunedelplan for grønnstruktur i byggesonen. Her mot Plogveien og Eikelunden.

Senjes kulturpris blir fond

Leif-Dan Birkemoe

Cathrine Senje mottok bydel Østensjøs kulturpris for 2007, en begivenhet omtalt i Sothøna nr. 34, november 2007. Noen måneder senere, i februar 2008, meddelte hun at beløpet på kr. 20.000 stilles til disposisjon for et fond som skal benyttes til støtte for fremtidig oppføring av *Spillet om Sarabråten*, skrevet av hennes mann Sigurd Senje og oppført som kulturarrangement ved flere anledninger, både ute og inne.

Sothøna hadde en kort prat med Cathrine som fortalte at hun skulle levere sjekken tilbake til BU-leder Arnfinn Aabø. Ved en enkel seremoni ble det markert også med Tommy Grøtterud fra Bydel Østensjø og Odd Uglem tilstede, sistnevnte fra Østensjø kunstforening. Det skal opprettes en styringsgruppe for *Spillet om Sarabråten*.

Fra overrekkelsen av kulturprisen på Sarabråten i september 2007

Langerudbekken med en av boligrekkene på Lille Langerud. Østensjøområdet miljøpark kan takke arkitekt Kirsten Sinding-Larsen for at det ikke ble boligblokker som ble reist.

Funkis – Lille Langerud i ny bok

Leif-Dan Birkemoe

Funkishusene på Lille Langerud har fått et kapittel i boka *Norsk Funkis* av Lars Aarønæs som kom ut i november 2007. Boka tar for seg funkisarkitekturen i Norge og har blant disse funnet plass til feltet på Lille Langerud med 107 boliger i 15 rekker med seks til åtte hus i hver. Det var arkitekten Kirsten Sinding-Larsen (1898–1987) som fikk fritt spillerom på et åpent område i sørenden av Østensjøvannet i 1946. Egentlig var det meningen at det skulle bli et trehusfelt, men det var umulig å få trematerialer slik at man måtte gå over til jernbetong. Det skulle bli et lykkelig resultat for dem som fikk flytte inn. De toetasjes, kubiske enhetene fikk flate tak og store vinduer.

I boka hevdes det at utbyggingen på Lille Langerud var delvis årsak til at Abildsø ikke fikk en eneste boligblokk. Da arkitektene Frode Rinnan og Olav Tveten noen år senere fikk hovedansvaret for Lambertseter, Manglerud, Bøler og Oppsal, var det allerede fullt på Abildsø. Her er det «lys – rommelighet – grønt», for å bruke et slagord fra funkisarkitekturens opprinnelse på 1930-tallet.

Kilde

Lars Aarønæs, *Norsk Funkis*, Stenersens Forlag AS, Oslo 2007.

Vandringen startet på vestsiden av Oppsal terrasse. Amund Kveim ønsker velkommen.

Husmannsplassen Bakken kan det fortsatt sees rester av på skrenten ut mot Østensjøveien. Foto: Amund Kveim.

Finn Arnt Gulbrandsen forteller om gamle Oppsal, da gassbussen gikk til Nordbykafeen og man måtte klatre fra Østensjøveien til Oppsal for å komme hjem etter en lang arbeidsdag i byen.

Miljøparkens østlig hemmeligheter

Tekst og foto: Leif-Dan Birkemoe

Vandringen på østsiden av Østensjøør
27. april avdekket at det er mangt å und
overraske av i lokalmiljøet. Husmannspl
og gårdshistorie på den ene siden, sjeldn
fra fjorden mot Marka, edelløvskog med
sopp og insekter var temaer som 50–60
både se og høre om. Biologien ble dekl
som har skrevet *Statusrapport natur o*
Del 1 av Forvaltningsplan for Østensjø
av Friluftsetaten i 2007. Det biologiske r
hevet som en områdekvalitet og eksempl
nærmest rett utenfor vår egen stuedør.

Tor Erik Brandrud beretter om det rike arts-mangfoldet på Oppsal-skrenten.

Tor Erik Brandrud beretter om det rike arts-mangfoldet på Oppsal-skrenten.

s østlige eter

irkemoe

av Østensjøområdet miljøpark søndag
er mangt å undre seg over og la seg også
t. Husmannsplasser, gamle ferdselsveier
ne siden, sjeldne planter med innergrense
edelløvskog med flere tusen år gamle trær,
ner som 50–60 deltakere fikk glede av å
logien ble dekket av Tor Erik Brandrud
ppport natur og kulturkvaliteter som er
n for Østensjøområdet miljøpark, utgitt
et biologiske mangfoldet ble sterkt frem-
tet og eksemplifisert ved artsrikdommen,
egen stuedør.

Østensjø gård sett fra Smiejordet boligsameie gir fin oversikt over gårdsanlegget.

Edelløvskogen i Kirkeskauen er full av opplevelser. Her finner vi «urnaturen» i Osloområdet.

*Tor Erik
Brandrud
forteller
om
soppen
blek
sand-
morkel
som vi
finner i
Kirke-
skauen.*

Tore Nesbakken forteller om fuglelivet langs vandringsruta foran Bøler kirke.

Mangfoldsåret 2008

Leif-Dan Birkemoe

Regjeringen tilrådet 2008 som markeringsår for kulturelt mangfold og fikk tilslutning fra Stortinget. Mangfoldsåret skal synliggjøre og styrke det mangfoldet som finnes. Mangfoldsåret skal også stimulere til økt kunnskap og respekt for kulturelt mangfold i institusjoner, media, politikken og i befolkningen som helhet.

I mangfoldsåret vektlegges spillet mellom ulike miljøer i majoritetsbefolkningen, urbefolkningen, nasjonale minoriteter og innvandrerbefolkningen. Det norske er i endring, og vil fortsette å endre seg i framtiden.

Regjeringen har som et av sine mål å forankre Mangfoldsåret lokalt. Det betyr at også bydeler, organisasjoner og foreninger trekkes inn. Men gjelder dette oss? Det er sikkert et spørsmål mange stiller seg.

Romanifolket

I tidligere tider var det taterne eller Romanifolket som slo seg til i utløer og ishus rundt Østensjøvannet. De kom reisende og fant midlertidig opphold i høyet eller sagflisen som isblokkene ble lagret i. Huler i blokkmark ble også benyttet til beskyttelse mot vær og vind. Det fortelles ennå om dette reisende folket rundt vannet. Romanifolket har vært en del av den norske befolkningen fra 1500-tallet, men gruppens opprinnelse er uklar. Den har en særskilt historisk bakgrunn og egne tradisjonelle måter å livnære seg på. Levemåten var i stor grad preget av reising, spesielt i sommerhalvåret. Majoritetssamfunnet har brukt ulike betegnelser på gruppen, som for eksempel fant og omstreifer. Bøndene rundt vannet var ikke alltid like glad for deres besøk, det kunne lett bli brann i høy og flis. Med andre ord, ingen ønsket dette folket som naboer. Det å ikke ha fast bolig var en gang kriminelt.

Slik var det da Romanifolket farta rundt i det vi i dag benevner Østensjøområdet miljøpark. Den gang var det ikke tenkt på deres behov, de fant seg bare ganske enkelt til rette. Nå er det lagt til rette for mangfoldet. Det betyr at man ikke kan ta seg til rette som man selv vil. Området er regulert og vi har fått en rekke bestemmelser om hva vi kan tillate oss.

Mangfoldet

Men ser vi på den gruppen mennesker som nå benytter seg av vårt område som er vernet ut fra naturvern hensyn, kulturminnehensyn eller som verneverdig i reguleringssammenheng trer straks kulturmangfoldet fram. Innslaget av mennesker fra ulike kulturer og minoriteter som besøker Østensjøområdet miljøpark er mangfoldig. Det gjelder miljøer i majoritetsbefolkningen så vel som grupper fra vår nye innvandrerbefolkning. Hva har man så gjort for at mangfoldet skal få spillerom? Oslo kommune har en klar målsetting om universell tilrettelegging, dvs. at vårt område må tilpasses også for bevegelseshemmede. Bakker bør derfor ikke være brattere enn at en rullestolsbruker kan forsere den med sitt fremkomstmiddel.

Man må ikke legge hindringer i veien for foreldre med barnvogn eller for folk med krykker eller stokk. Joggere må få

plass til å løpe, syklistene med adgang til turveier. Ornitologer må kunne okkupere plass på bredden. Fotoentusiaster bane seg vei i tårnskogen for å få finne det beste motiv. Hester med rytter fordrer plass uten fare for sammenstøt.

Engangsgrill, sommerfiske og hageavfall

Men så kommer det også noen som slår seg ned med engangsgrill rett på gressplen, i god tro, kanskje kulturelt betinget. Da må vi reagere, og det med rette. Brennermerker i plenen er ikke forenlig med vanlig turoppførsel, selv om det er et norsk særtrekk å kunne gjøre opp ild for kaffekoking. Men vi er ikke i Marka. Vi har sett stangfiskere dra opp gjedde uten sjenanse, også det kanskje kulturelt betinget. Om vinteren tillates isfiske, men sommerfiske er forbudt i reservatet. Selv om dette er regler de fleste kjenner, kan man dessverre ikke uten videre si at det gjelder besøkende fra alle miljøer. Vi har også sett at store svarte sekker fulle av hele brød tømmes på fuglenes rasteplasser. Det bare forsøpler.

Å kaste søppel i naturen grenser til kriminalitet. Miljøkriminalitet. Noen tømmer hele billass med hageavfall inn i miljøparken. I strid med Forurensningsloven. Man innbiller seg at det komposteres til jord, men i realiteten sprer man fremmede arter. Det som er regulert ved lov må alle rette seg etter, selv om det kan være kulturelt betinget. Man kan ikke ta seg til rette som man selv vil.

Mangfold skaper utfordringer vi må være villige til å møte på en konstruktiv måte.

Forvaltningsplanen for Østensjøområdet miljøpark har flere tiltak klare for å legge forholdene bedre til rette for forskjellige kulturelle miljøer. Det som er selvsagt for den mest innfødte i nærmiljøet er ukjent for den nylig ankomne. Vi må ikke glemme å opptre på naturens premisser. Selv om Norge har sluttet seg til FNs internasjonale forpliktelser gjennom Unesco om kulturelt mangfold, har vi også et biologisk mangfold som må vernes, også det med forpliktelser gjennom internasjonale avtaler.

Her blir deltagerne fortalt om en taterhule i Kirkeskogen. I dag sier vi at disse folkene tilhørte Romanifolket. Majoritetsbefolkningen kalte de tidligere også for fant eller omstreifere.

Fellesskapshuset ligger sentralt til opp fra krysset Enebakkveien/Østensjøveien/Lambertseterveien.

Fellesskapshuset på Abildsø

Tekst og foto: Leif-Dan Birkemoe

En ny bygning har inntatt plassen på Konglerudtoppen med besøksadresse Langerudhaugen 1, der Abildsø kapell stod i 45 år, fra 1961 til 2006. Gradvis har huset tatt form, inntil det i januar 2008 ble tatt i bruk. Det er Oslo Misjonskirke Betlehem som er byggherre og som kaller sitt nye hus for «fellesskapshus for alle generasjoner, med rom for hele menneske».

I 110 år har menigheten hatt tilhold i Oslo sentrum, i lokaler som ble solgt i 1995. I 12 år har de vært uten fast tilhold. Kjøpekontrakt ble signert i desember 2003 og i mai 2006 rullet gravemaskinene inn på tomte.

På omvisningen blir vi overrasket om hvor funksjonelt huset er bygget. En allsidig møtesal med rom for fleksibilitet, tilrettelagt for gudstjenester, konferanser, møter og konserter. Her er rom for fysisk utfoldelse, dvs. gymsal, styrkerom, danserom og badstue som bidrar til fellesskap og livsutfoldelse. Det er romslig plass til barna med barnekirke og barnehage. Rom for at ungdom kan være seg selv understrekes med et stort ungdomsrom med scene, øvingslokaler for band og klubbområde med kafé. Men vi finner også rom for stillhet, bønn og ettertanke i et kapell. Gode rom for matlagning og måltidsfellesskap som innebærer moderne storkjøkken, kirketorg, kafé og selskapslokale. For å understreke moderniteten er det rom for kreativitet gjennom lyd, lys og bilde, dvs. tilrettelagt for mangfold – fra orgelbrus og korsang til dans og drama, rock og rap for å sitere brosjyren vi får utlevert.

Fellesskapshuset ønsker utleie av lokaler og søker aktivt samspill med nærmiljøet, bydelen og det lokale næringsliv.

Fra plassen eller torget i front av Fellesskapshuset er det fin utsikt over store deler av Østensjøområdet miljøpark.

Fakta om huset

Fellesskapshuset er om lag 2700 m² over fire etasjer. Bygget har 84 små og store rom. Byggherre Oslo misjonskirke Betlehem. Hovedentreprenør: Georg Andersen & Sønner AS. Budsjetttramme: Nøkkelferdig bygg med alt utstyr og innredning på plass: 52 millioner kroner, inkludert tomt. Finansiering: Egenkapital på omtrent 28 millioner kroner. Gaver innsamlet fra menighetens medlemmer på rundt 4 millioner. Menigheten håper på å få 1,5–2 millioner i arealtilskudd fra staten. Resten finansieres ved hjelp av lån. Lånet skal betjenes gjennom en kombinasjon av leieinntekter og gaver/kollekter.

Smått og stort fra miljøparken...

- Knoppsvanene ligger på reir, de første kanadagåsungene kom på vannet 10. mai, altfor høy vannstand gjennom store deler av april og mai kan ha ødelagt for de mange artene som legger reirene tett ved og på vannet. Vannstanden i vadedammen er i vår med vilje holdt på et høyt nivå for at froskeeggene ikke skal tørke ut under modningsprosessen.
- Trenger du ideer til undervisning relatert til fugl? Se på www.fuglevennen.no.
- Selv om det enkelte steder ligger større gjenstander (stoler, handlevogner og sykler) i naturen, så har ruskeninnsats også i år bidratt betydelig til at publikum opplever miljøparken som natur og ikke som en forsøpelt park. Takk for innsatsen til alle som bidro.
- Les om status for støy omkring Østensjøvannet (og Oslo forøvring) på Friluftsetatens sider: <http://www.friluftsetaten.oslo.kommune.no/article101032-5969.html>.
- Svartrotte ble rapportert ved Østensjøvannet for første gang. Vi håper at dette ikke har noe å gjøre med den til tider altfor overivrige foringen der kilovis med brød blir slengt ut i miljøparken. Vi oppfordrer til moderat foring av fuglene.
- Vadedammen, som nylig ble restaurert, er allerede oppdatert og presenteres korrekt på Google Earth (<http://earth.google.com/>).
- Det har vært ekstra mange observasjoner av rådyr denne våren. En gruppe på 3–5 dyr er observert flere ganger på jordene til Østensjø gård og rundt Bakkehavn. Særlig distriktets tulipaner har fått gjennomgå.

Østensjøvannets Venner takker våre annonsører som gjør det mulig å utgi Sothøna

OBOS Som medlem har du alle fordelene Tlf.: 22 86 55 00	JØLSTAD begravelsesbyrå Abildsø - Grorud senter Grefsen - Holtet - Kalbakken Smestad - St.Hanshaugen 22 79 77 00 (24 timer) www.jolstad.no
TA EN OPTISK SYNSPRØVE for briller og kontaktlinser Bøler Brillesenter & Ur A/S Vi mottar for reparasjon alle typer stuer, veggur og gulvur Bøler Senter . tlf 22 26 22 68	
✕ OPPSAL STORKIOSK ✕ MOX TIPPESENTER MOX Åpent: Ma.– Fre. 08 – 22 • Lø./Sø. 09 – 22 Vi har bankterminal Tlf.: 22 27 34 82	 Langtidsvirkende og effektiv ANTI – PERSPIRANT STOP 24 virker hemmende på svettekjertlene og reduserer svetteutsondringen Fås på apotek som roll-on, spray og krem A/S Den norske Eterfabrikk, Bøler Tlf.: 22 78 26 00
BØLER APOTEK ditt Alliance apotek Mandag–Fredag 09.00–18.00 Lørdag 09.00–15.00 Bøler Senter, Bølerlia 2–4, 0691 Oslo – Tlf. 22 75 91 90	
OPPSAL APOTEK ditt Alliance apotek Mandag–Fredag 09.00–17.00 Lørdag 09.00–14.00 Haakon Tveters vei 94, 0686 Oslo – Tlf. 23 12 68 80	

Stanse tap av biologisk mangfold innen 2010?

Tekst og foto: Leif-Dan Birkemoe

Planene til Viken Fjernvarme om fjernvarmeledning gjennom naturreservatet og miljøparken førte også til at bydelsutvalget i Østensjø ble orientert av Østensjøvannets Venner. Dermed kom de politiske partiene på banen med enstemmig protest overfor bystyret.

Stortingsrepresentant Odd Einar Dørum fra Venstre (Oslo-benken) var raskt ute med å stille spørsmål i Stortinget hvordan det kunne være forenlig med regjeringens målsetting om å stanse tapet av biologisk mangfold innen 2010.

Vi gjengir her saksfremstillingen slik det fremkom på Stortingets hjemmeside for skriftelige svar:

Dokument nr. 15 (2007–2008), Spørsmål nr. 676, dattert 18.02.2008.

Fra Odd Einar Dørum (V) til miljø- og utviklingsministeren

Rette vedkommende: olje- og energiminister

Besvart 28.02.2008 av olje- og energiminister Åslaug Haga (Sp).

Spørsmål:

Synes statsråden de foreløpige planene for fremføring av fjernvarmeledning gjennom Østensjøvannet er akseptabelt i forhold til Stortingets mål om å stanse tapet av biologisk mangfold innen 2010?

Begrunnelse:

Østensjø-området er svært rikt på biologisk mangfold i forhold til områdets utstrekning, og den umiddelbare nærhet til byggesonen i Oslo. Ethvert inngrep, og særlig i randsonene, kan få alvorlige konsekvenser for det biologiske mangfoldet. Viken fjernvarme arbeider nå med fremføring av hovedledningen for fjernvarme fra Klemetsrud til Oslo sentrum. De foreløpige planene innebærer å legge traséen gjennom Østensjøvannet Naturreservat og Østensjøområdet Miljøpark.

Svar:

Svar på spørsmål nr 676 til skriftlig besvarelse fra stortingsrepresentant Odd Einar Dørum - Om planer for fremføring av fjernvarmeledning gjennom Østensjøområdet.

Jeg viser til oversendelse av spørsmål til skriftlig besvarelse fra stortingsrepresentant Odd Einar Dørum av 11. februar 2008. Spørsmålet er stilt til miljø- og utviklingsministeren, men videresendt til olje- og energiministeren som rette fagminister. Representanten stiller følgende spørsmål:

«Synes statsråden de foreløpige planene for fremføring av fjernvarmeledning gjennom Østensjøvannet er akseptabelt i forhold til Stortingets mål om å stanse tapet av biologisk mangfold innen 2010?».

NVE ga i mars 2007 Viken fjernvarme konsesjon til utvidelse av eksisterende konsesjonsområde for fjernvarme i Oslo kommune. Konsesjonsbehandlingen er basert på grundige prosesser, der

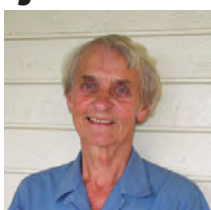
Stortinget behandlet spørsmålet om biologisk mangfold i Østensjøområdet miljøpark.

fordeler og ulemper ved tiltaket avveies etter en helhetlig vurdering. I Soria Moria-erklæringen har Regjeringen som miljømål å få stanset tapet av norsk naturmangfold innen 2010. Dette er en stor og kompleks utfordring, som vil kreve en bred, felles innsats fra alle sektormyndigheter, næringer, forskningsinstitusjoner, fagmiljøer, frivillige organisasjoner og enkeltpersoner.

Det er ikke til å komme fra at alle former for produksjon og overføring av energi har noen negative konsekvenser, selv om omfanget varierer veldig fra sak til sak. Målet er å finne fram til de prosjektene som har lavest konflikter med miljøverdier og andre samfunnsinteresser. Et viktig miljømål er å redusere utslippene av CO2 og andre drivhusgasser for å redusere omfanget av menneskeskapte klimaendringer. Klimaendringene er i seg selv en stor trussel mot bl.a. biologisk mangfold. Ny produksjon bør derfor komme i form av fornybar energi.

Naturinngrep i forbindelse med utbygging av fornybar energi og fjernvarme kan på den annen side komme i konflikt med andre miljømål som bevaring av biologisk mangfold lokalt. Jeg mener det er en viktig oppgave for Regjeringen å satse på klimavennlig fornybar energi og utbygging av fjernvarme, samtidig som vi så langt det lar seg gjøre forhindrer at ikke naturmangfold og viktige landskapsverdier går tapt.

Svaret fra Olje- og energiministeren viser at det er en kontinuerlig oppgave å verne om Østensjøområdet miljøpark. Lokalt må vi derfor fortsette å fremheve områdets verneverdi og at tap av arter kan ha årsak fra andre miljømessige tiltak.

Henrik Wergeland og Nordre Skøyen Hovedgård

Tekst: Cathrine Senje, Foto: Leif-Dan Birkemoe

I året 2006 ble vi ettertrykkelig minnet om at det var 100 år siden Henrik Ibsen døde, siden vi har en slags tradisjon med å markere forfatters og kunstners fødsels- og dødsår her i landet. Ingen lot til å huske at også Alexander Kielland døde i 1906. Ikke et ord om ham.

I 1857 ble Per Sivle født, og hans 150-årsdag ble markert med seminar og minnehøytideligheter i 2007. I 2007 var turen også kommet til Petter Dass, som døde i 1707. Det kom en ny bok om ham, og 300 års-minnet ble feiret.

Vi kunne fortsette: Halldis Moren Vesaas ble født i 1907, Edvard Grieg døde samme år. Johan Sebastian Cammermeyer Welhaven ble også født i 1807. En nyskrevet biografi og et par avisartikler minnet oss om hans fødselsår. Det var alt. Men nå er det 2008. Nå er det Wergelands tur.

Han ble født i 1808 i Kristiansand, men forbindes helst med Eidsvoll, hvor hans far ble utnevnt til prest i 1817. Henrik var uhyre produktiv. Han var revolusjonær og patriotisk. Han kom ustanselig opp i vanskeligheter og bråk, han måtte flere ganger møte i retten i forbindelse med ulike konflikter, han var republikaner og samtidig beundrer av Karl Johan, han slet med pengemangel og fikk kjeft av det pene og skikkelige borgerskapet. Han kjempet utrettelig for å få fjernet grunnlovsparagrafen som nektet jøder adgang til Norge. Og han døde bare 37 år gammel. Men han etterlot seg en meget stor produksjon. Og da han lå for døden, viste det seg at han hadde mange venner – tross alt.

Portrett av Henrik Wergeland.

Eier: Nasjonalbiblioteket

Mye av hans diktning huskes, og flere av hans dikt, både de lange og de korte, er blitt en del av vår kulturarv. «*Vi ere en nasjon, vi med (Smaagutternes Nationalsang)*», «*Bekken går i Engen*», (som egentlig heter «*Reenlighed*» eller «*Linerlen*»), «*Nisser og Dverge*», «*Smaafuglene paa Juleneget*» – og de lengre og alvorlige diktene

Maleriet «Vase med blomster» av Jan van Huysum (1682–1749) som Wergeland så hos stiftsamtmannen på Nordre Skøyen Hovedgård. Eier i dag: Statens Museum for kunst, København. En kopi hang på gården inntil for noen år siden.

*Juleaften og Følg Kaldet. Eller mesterverket «*Mig selv*» og de mange vakre diktene han skrev mens han lå syk: «*Til min Gyldenlak*», «*Til Foraaret*», «*Den smukke familie*».*

Vase med blomster

Men hva har Wergeland med nordre Skøyen Hovedgård å gjøre? Det skal jeg snart fortelle. Men først skal vi en tur til Statens Museum for Kunst i København og finne et maleri som heter *Vase med blomster*. Maleren heter Jan van Huysum, 1682–1749, og han var berømt for sine ytterst naturtro blomsterbilder med lys koloritt mot mørk bakgrunn.

Så skal vi til Nordre Skøyen. Nordre Skøyen Hovedgård har hatt mange eiere. En av dem var Niels Emanuel de Thygeson, gift i 1805 med Louise Pløen, datter av den rike Jørgen Pløen i Christiania, som på den tid eide gården. Hans sønn Magnus har gitt navn til Pløens gate. Thygeson ble utnevnt til stiftamtman i Akershus i 1812 og slo seg ned på gården Trosterud. Han besøkte ofte sine svigerforeldre på Nordre Skøyen, og da Jørgen Pløen døde i 1817, arvet Thygeson gjennom sin kone eiendommen. I 1841 kom han opp i økonomiske vanskeligheter, måtte selge hus og innbo på auksjon, og flyttet til Danmark.

Selskapelighet

Det var mye selskapelighet på Nordre Skøyen i årene omkring 1814. Prins Christian Fredrik var en velsett gjest, og Thygeson var en av hans støttespillere. Både Camilla og Henrik Wergeland besøkte stiftamtmann Thygeson flere ganger. Camilla har beskrevet Nordre Skøyen slik: «Vi ser ut av vinduet i en gammel, meget gammel gård, der ligger oppe i en av de ville, øde skogtrakter østenfor byen.» Skildringen står i novellen Oktoberfantasier i boka *Fortellinger*.

Det må ha vært en temmelig slitsom tur. Veien fra Christiania med bru over Alna ved Bryn (Bruvin) var bratt og svingete. Camilla kjørte sikkert, men jeg tror nok at broren Henrik kom ridende på Veslebrunen.

Besøk hos Thygeson

En vårdag – antakelig midt i 1830-årene – kom Henrik Wergeland på besøk til Thygeson. Vi vet ikke hva de snakket om, men Wergeland hygget seg nok med verten og beundret kanskje den nye hagestuen. Byantikvar Arno Berg mente at hagestuen ble bygget i Thygesons tid. Tidligere var det her port inn til et lukket gårdsrom. Du kan se de store gamle hengslene etter porten på utsiden av bygningen ennå. Kanskje spaserte de under lindetrærne i alleen, som sto nyutsprungne og lysegrønne. Men inne fikk dikteren se et maleri som straks vakte hans interesse.

Det var et berømt maleri. Thygeson hadde visstnok kjøpt det i Hamburg. Det ble hengende på Nordre Skøyen til Thygeson måtte selge alt i 1840-årene. Bildet ble formodentlig solgt til museet i København. En kopi av maleriet: «*Vase med blomster*» av Jan van Huysum hang i en periode på gården. Men sist jeg var der fant jeg den ikke. Den hang så vidt jeg husker til venstre for inngangsdøren til forstuen. Jeg skulle ønske det ble sørget for en ny kopi, gjerne med et lite skilt med informasjon om maleriet og Wergelands tilknytning til det.

Wergeland blir sittende og betrakte maleriet. Han faller i tanker og mener å ha sett disse blomstene før – på to andre malerier i Paris i 1831. Det var to malerier av den spanske kunstneren Alonzo de Tobar. Det ene hadde tittelen *Santa Catharinas Trolovelse* og det andre *Den hellige Familie*. Wergeland syntes blomstene lignet svært på figurene i disse to maleriene.

Spansk maler - leiesoldat

Den spanske maleren Alonzo de Tobar ble aldri særlig kjent. Han drømte om å bli en ny Murillo, men ble bare en etterligner. Han ble leiesoldat i den spanske krigen mot Nederland med et håp om å «oppflamme sine krefter.» Krigen gjorde et sterkt inntrykk på ham, og han dro hjem for å male. Men i virkeligheten malte han ikke *Santa Katharinas Trolovelse*. Hvis Wergeland mente å ha sett maleriet i Paris, må han ha sett Murillos versjon. Men det er Alonzo de Tobar han har bruk for å nevne. Det er jo han som er den spanske soldaten i diktet. Og en dikter har lov til å ta seg friheter!

Beskuelsen

Wergeland blir inspirert og drømmer videre. Diktet er delt i flere avsnitt. Det første heter Beskuelsen og slutter slik:

*O, hvis knoppen vilde mæle / Hvis en Aand den vil besjele
O, hvor jeg den bede vil*

En vårdag – antakelig midt i 1830-årene – kom Henrik Wergeland på besøk til Thygeson som den gang bodde på Nordre Skøyen Hovedgård.

*(Og med Ild maa Skjønne bedes) / At fortælle mig, hvorledes
Slige Blomster bleve til!*

Og så begynner dikteren å fable. Han er tilbake i Nederland under religionskrigene mellom katolikker og protestanter. Spanjerne nærmer seg en liten kirke, der det skal være bryllup. Presten Adrian skal vie sin datter Katarina til kjæresten Johan.

Akkurat da angriper de spanske soldatene. Kirketårnet brenner og faller ned over kirke og prestegård. Katarina, brudgommen, prestens kone og alle barna blir drept, alle unntagen presten selv. Adrian har mistet alt, også sin forstand.

Etter mange år møter leseren Adrian igjen. Han bor i en liten hytte der prestegården en gang stod, og bruker all sin tid på å dyrke blomster på stedet der han for lenge siden fant datterens vielsesring i jorden. Og blomstene trives og vokser:

*Alt er kommet jo tilbake/Alting er som gamle Dage
Gud i disse blomster givet/ atter har jer alle Livet!*

roper han lykkelig. Og han finner sine kjære i hver blomst. Hans kone Margareta er syringen, de minste barna Benjamin og Anna er en rosenknopp og en forglemmegei, blåklokken er datteren Elisabeth, de to rosene er brudeparet, den hvite rosen er datteren Klara, pinseliljen er datteren Narcissa. Han ser også det brennende huset. Den spanske soldaten er en «tigerøiet Fløielsblomst» og det brennende kirketårnet er en ildrød, høy valmue.

Men så kommer en høy, statelig mann forbi. Han forlanger å få skjære av blomstene for å male dem. Adrian nekter, men maleren gir seg ikke:

*Hvo har negtet Jan van Huysum, blomstermaleren, en
Buket?*

Han skjærer av rosenknoppen – og se, det er blod på kvisten! Gamle Adrian besvimer, mens maleren skynder seg å skjære av alle blomstene. Da våkner gamle Adrian. Han forbanner maleren for mord. Maleren skal forgyves trygle om Guds barmhjertighet for dette, sier Adrian – og dør.

Skippergata 3 med Grei kafé slik den ser ut i dag. Det er byens eldste bevertningssted, oppført i 1837. Det var her Henrik Wergeland møtte sin hustru Amalie Sofie Bekkevold.

Jan van Huysum maler Adrians blomster

Snart pryder blomstene malerens vase, og Jan van Huysum maler Adrians blomster:

Der flød aldrig et herligere Mesterstykke fra hans Pensel... Han syntes stundom at se Aandernes Aasyn i Blomsterne, og da var det ikke langt fra at Adrians Forbandelse gik i Opfyldelse...

Ifølge historien ble maleren menneskesky og melankolsk, men han fortsatte å arbeide med sitt blomsterstykke. Det ble aldri fullkomment nok.

Endelig engang i et lyst Øieblikk – Blomsterne syntes at bøie seg mot ham, Rosenknoppen at aabne sin Læbe og at bede – sætter han Penselspidsen atter til for at gjøre Trækket:
Jan van Huysum fecit.

Så går han til Adrians gamle hage for å begrave de nesten visne blomstene. Han løfter maleriet opp og smiler. Da faller en duggråpe ned fra himmelens klare luft. Små dråper blir sittende på blomstene og glitrer som diamanter.

Og maleren jubler: - Gamle! Du er forsonet! Det var din Taare. Og han vandrer hjem, rolig og helt fri for melankolien.

Graven på Vår Frelses Gravlund med Damstredet 1 i midten av bildet (rosa hus) der Wergeland bodde fra 1839 – 1841. Det var her han skrev Jan van Huysums Blomsterstykke, sommeren 1840.

- Ak, søde Rosenknop, hvad er det for et Eventyr du har fortalt mig om Jan van Huysums Blomsterstykke, mens jeg hensank i Beskuelsen deraf?
Men nu veed jeg dog hvorledes
Slige Blomster bleve til.

For de spesielt interesserte kan det anbefales å lese hele diktet og Wergelands egne innskutte fortellinger, der du møter Adrian, brudeparet, barna, spanjeren og maleren Jan van Huysum. Slik henger det sammen med Wergeland i vår bydel. Slik kan historien spinne sine underlige tråder.

Mer om Wergeland – kafé «Grei»

Vil du vite mer om Wergeland? Ta en vandretur i hans fotspor. Start i Skippergata 3, hvor det nå er en liten kafé som heter «Grei». Den gang gikk sjøen mye lenger inn enn nå. Wergeland hadde kjøpt et lite hus i Grønli, og når han skulle inn til byen, pleide han å ro eller seile over Bjørvika og legge til

Veslebrunens stall i Damstredet 1. Vi må anta at det var Veslebrunnen som Henrik Wergeland benyttet ved sitt besøk på Nordre Skøyen.

utenfor kafeen. Han ville ikke la årer og seil ligge i båten, og han fikk lov å sette utstyret inn hos kafeverten. Denne vertens datter, Amalie Sofie, serverte i kafeen, Wergeland ble forelsket i henne og de giftet seg. Tenk på dem hvis du tar en kopp kaffe i Grei Kafé!

Akershus og Grotten

Fra Skippergata er det kort vei opp til Akershus. Her hadde Wergeland kontor da han var riksarkivar. Kontoret står som i Wergelands tid. Fra Akershus vandrer du opp til Slottsparken. På veien kan du stanse og beundre statuen av Wergeland i Studenterlunden. Det er laget av Brynjulf Bergslien og ble avduket i 1881 med tale av Bjørnson. Så opp til Grotten, hvor Wergeland og Amalie flyttet inn i 1841. Huset er uforandret utenpå, og er i dag æresbolig for kunstnere. Komponisten Arne Nordheim bor der nå.

Damstredet 1 og graven

Før det hadde paret bodd i Damstredet 1, der det var stall til Veslebrunnen og et lysthus i hagen. Fra Grotten går du nedover St Olavs gate og Akersveien og finner Veslebrunens stall i Damstredet nr. 1. Lysthuset må du til Folkemuseet for å finne.

Og til slutt går du inn på Vår Frelses Gravlund og finner graven hans. Den ligger i den østlige delen. Monumentet på graven er reist av «takknemlige jøder» i 1847. Det er såkalt

En av platene på Wergelands grav er fra taknemmelige jøder.

«nygotisk gravkunst». En liggende fakkell er symbol på døden, og en lyre er symbol på en dikter. Monumentet har en byste utført av Hans Hansen.

På hundreårsdagen for Wergelands fødsel i 1908 ble talen holdt av forfatteren Gunnar Heiberg. Han sluttet slik: «Og nå, da jeg er ferdig med min lille preken, skal da alle vi som er her til stede – skikkelige og ordentlige mennesker – samles i en stille bønn om at hverken vi selv eller våre kjære må bli slike utekkelige og uvørne individer som Wergeland. Men skal vi ikke dertil, for sikkerhets skyld, knytte et stille ønske om at det i en eller annen ulykkelig familie likevel må fødes et slikt monstrem? Ellers får våre efterkommere neppe noen å bli begeistret for.»

Hans Heibergs biografi slutter slik: «Det skjedde to mirakler i Norge i begynnelsen av forrige århundre. Norge fødte en demokratisk grunnlov ut av ingenting. Og grunnloven fødte et geni som måtte til for å realisere den. Henrik Wergeland

vil fortsette å være vår eneste verdslige skytshelgen så lenge det lever nordmenn i Norge».

Kilder

Wergeland for hvermann. Lyrikk og prosa. Ved Harald Beyer. Gyldendal 1947

Så stort et hjerte. Henrik Wergeland. Av Hans Heiberg. Aschehoug 1972

Bokvennen nr.1, 2004

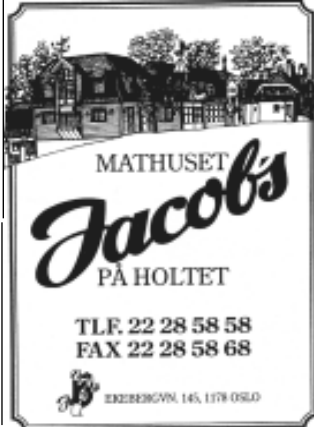
Nordre Skøyen Hovedgård gjennom 600 år. Av Knut Sprauten.

Nett: www.wergeland2008.no

Grotten i Wergelandsveien hvor Henrik Wergeland og Amalie flyttet inn i 1841. Huset Grotten har navn etter den grotten som dikteren fikk laget under huset. I selve grotten hadde Wergeland et lite arbeidsrom. Her er det oppstilt en byste av Wergeland (innfelt). Grotten er åpen for publikum hver 17. mai.

Østensjøvannets Venner takker våre annonsører som gjør det mulig å utgi Sothøna.

HYDRO TEXACO RYEN Enebakkveien 135, 0680 Oslo Tlf. 22 19 17 26 • Fax: 22 68 14 81 Vaskemaskin E-mail: hydrotexacoryen@netcom.no	T.M. Bergersen A.S. Keramiske fliser Butikk/utstilling Åpningstider: Man-Fre: 09-17 • Tor: 09 - 19 • Lør: 10-15 Enebakkveien 123, Pb. 218 Manglerud, 0612 Oslo. Tlf: 23 30 49 00, Fax: 23 30 49 01	
MANGLERUD MANGLERUD SENTER Åpningstider: Tlf.: 22 75 77 00 Man. fre. kl. 9-20 Fax.: 22 75 77 01 Lørdag kl. 9-18	Østensjøvannets Venner Øst-veststøttelige arena	Motor Forum AS Oslo Mitsubishi - Chevrolet Fiat - Alfa Romeo Østre Akervei 62 - Tlf. 23 05 36 00
LAMBERTSETER UR & OPTIKK Synsundersøkelse Briller • Kontaktlinser Tlf.: 22 28 02 41	Selskapsmat Tlf. 22 67 64 90	Lugg, men ikke rett takk! Ta vare på den du er AUSTER Salon & Academy Bryn Senter Linderud Senter Storo Storsenter Oppsal Senter Campus BI Torgbygget Nydalen Skøyen www.auster.no
Støtt opp om din nærbutikk Gardiner . Sengetøy Dameklær <i>H. P. Kjørvik</i> Oppsal Senter • Tlf.: 22 75 70 40	MATHUSET Jacobs PÅ HOLTET Tlf. 22 28 58 58 Fax 22 28 58 68 EKEBERGVN. 145, 1178 OSLO	
AUTOTEAM RAFIKKSKOLE Manglerud Senter Tlf.: 22 26 34 07 / 920 69 963		
GLASS EKSPERTEN 30% PÅ INNRAMMING HEFTER OG BRINGER BØLER SENTER Bølerlia 2 Tlf 22 26 52 59		
BARRA <i>Når du skal merkes</i> Kompetansesenter for industriell produktmerking og profilering BARRA AS Christinedal, Harry Fettsv. 10 Pb. 130 Bryn, 0611 OSLO Tlf. 22 76 02 02, Fax 22 27 12 55 post@barra.no, www.barra.no		

Østensjøvannets Venner takker våre annonsører som gjør det mulig å utgi Sothøna.

BERGERSEN VANN og VARME a.s. Autorisert rørleggermester Ryenstubben 7, 0679 Oslo Tlf. 22 76 70 20 • Fax.: 22 76 70 01 E-post: bjorn.bergersen@bergersenvv.no	DROGSETH Blikkenslageri AS Verkseier Furulundsvei 22 Tlf.: 22 32 32 50 www.drogseth.no	Life HELSEBODEN Oppsal Senter, Tlf. 22 27 87 40 Lambertseter Senter Tlf. 22 74 77 12
KNUT GLASSMESTER FURULUND A/S Lambertseter - Cecilie Thoresensvei 5 c, 1153 Oslo Stort utvalg i glassmestertjenester og innramming Tlf.: 22 28 04 90 E-post: post@furulund.no - www.furulund.no	Ned i vekt enkelt og effektivt Tlf.: 22 26 05 17 www.bodycarenorway.com	
Alliance apotek Lambertseter ditt Alliance apotek Velkommen Vi har åpent alle dager: kl. 09 00-17 00 • Lørdag kl. 09 00-14 00 Langbølgen 1 1150 Oslo Tlf. 23 384060	Ingus biloppretting & lakking as Bilskadesenteret på Ryen Ryensvingen 2-4 ing A, 0680 Oslo Tlf 23 06 05 00 • Fax. 23 06 05 01	

HÅNDVERKSBYGG AS
 Tømrmester og Entreprenørforretning
 Byggemelding/Prosjektering
MESTERHUS
 Høyenhallvn 2, 0667 Oslo
 Tlf.: 23 12 71 70
 www.handverksbygg.no

**NYBYGG - TILBYGG
 REHABILITERING**

 **Malermester
 Harald Askautrud A/S**

Tlf. 22 57 84 70 Faks 22 57 84 65

- ★ Inn- og utvendig malerarbeid
- ★ Tapetsering
- ★ Gulvbelegg
- ★ Konsulentbistand

 Malermester MLF

www.askautrud.no
 Kontoradresse:
 Ryensvingen 9, 0680 OSLO
 E-post: askautrud@askautrud.no

 – fagkunnskap gir trygghet.

Hva er overvann?

Tekst og foto: Leif-Dan Birkemoe

Overvann eller regnvann skal ideelt sett ikke sendes i samme rør som spillvannet (kloakken) og dermed ende opp på et renseanlegg som ved ekstremnedbør får tilført for store mengder vann slik at kapasiteten sprenges. På den annen side må regnvann få sin egen behandling for å unngå flomskader.

Overvannet skal behandles etter prinsippet *Lokal overvanns-disponering*, gjerne forkortet LOD. Det skal utformes kreative LOD-løsninger på en slik måte at naturlig, rensert vann fra tak og harde flater - via dammer eller små åpne vannløp - kan tilflyte bekken.

I vårt område har vi flere ganger i året problemer med Bøler-

Bølerbekken går rett før utløpet i Østensjøvannet inn i et rør under turveien. Ved store vannmengder klarer ikke røret å ta imot. Det fører til at jordmassene rundt røret vaskes ut og veien skades betydelig.

bekken som går over sine bredder, tar med seg jordmasser og ødelegger turveien. Det skyldes at vannet fra de mange harde flater tilføres bekken på sin ferd fra kildene i Marka til Østensjøvannet. Det er ingen naturlige dammer eller kunstige fordryningsdammer som utjevner trykket fra bekkevannet og det konkrete resultatet blir ødeleggelse av turveien på flaten nede ved vannet.

En kreativ LOD-løsning vil være en rensepark kombinert med fordryning som dermed hindrer flommen i å ødelegge turveien. Dette ligger inne i Forvaltnings- og skjøtelsesplanen, men som ikke ennå er fulgt opp. Ved bygging av Bøler kirke får vi en økning i harde flater, ikke minst ved et større tak. Det samme vil gjelde ved utbygging av boligfeltet «Østensjøenga» mellom General Ruges vei og Eterveien, mer tak og mer asfalt. Bølerbekken går i kulvert under kirken, mens sidebekken fra Bølerskogen går åpen fra General Ruges vei med få meters avstand til boligfeltet og kirken. Disse harde flater vil avgi store vannmengder til Bølerbekken om intet gjøres. Allerede i høst er det annonsert bygggestart på begge sider av Bølerbekken, lenge før en fordryningsdam er på plass. Derfor må man snarest finne en LOD-løsning for vannmengdene fra de harde flatene.

Boligfeltet Østensjøenga mellom General Ruges vei og Eterveien ender på høyden til venstre, ikke mange meter fra bekken som kommer fra Bølerskogen. Flere harde flater vil tilføre bekken store vannmengder om man ikke finner en løsning for overvannet.

Det er derfor på tide å få på plass LOD-løsninger for å hindre både flom og med det ofte forurensning. Overvann og bekkevann er en fellesressurs og må derfor - når forholdene tilsier det - behandles under et helhetsspektiv på tvers av eiendomsgrenser, i vårt tilfelle må kirken og boligfeltet vurderes samlet.

Bekken fra Bølerskogen renner åpen fra General Ruges vei bare noen meter fra Bøler kirke. Her må man finne en løsning for overvannet som ellers lett vil finne veien til bekken som møter selve Bølerbekken i skråningen rett vest for kirken.

Som en hvit stripe kan man skimte isflaten på Klopptjern fra turveien på vestsiden av Bogerudmyra.

Skjøtsel ved Klopptjern

Tekst og foto: Leif-Dan Birkemoe

Elver fra SkoleGård på Abildsø gård drev i februar rydding av busker og kvister på området inn mot Klopptjern. Det er bare vinterstid man på isen kan komme over til denne delen av naturreservatet. Båt er ikke lov å benytte uten godkjenning av Fylkesmannen, og dessuten er det vanskelig å ta seg fram i det tette krattet på en bløt myr.

Vinteren 2006 ble det første tiltaket med rydding utført av kommunens folk etter nøye anvisning av naturforvalter og andre biologiske fagfolk inklusive miljøvern avdelingen til Fylkesmannen. Fra turveien på vestsiden kan man nå se inn til Klopptjern, men da må man være ute før løvverket kommer.

Stengsler for fugl og folk

Tekst og foto: Leif-Dan Birkemoe

Fuglenetting og plankegjerdet har hindret fugler fra vannet å beite og turgåere fra land i å trække på breddene den gang de ble rehabilitert og tilsådd. Stengslene har vi latt stå for at vekstene skal feste seg godt. Men nettingen ble i løpet av vinteren presset ned av snøen og gjerdene ble fort skjeve – stolpene står delvis i vann. Hans Englund (til venstre) og Johan Mollatt fra pensjonistgruppen i ØVV gjorde i våres et forsøk på å rette på skadene inntil tiden er inne til å fjerne stengslene.

Ras på turveien

Tekst og foto: Leif-Dan Birkemoe

I desember 2007 raste deler av den store steinmuren opp mot Manglerudhallen ned på turveien. Det var tydelig at leiren steinene var lagt opp imot hadde seget med den følge at de store steinblokkene veltet ut i veien. Vi vet ikke når på dagen raset gikk, men at det representerte en stor risiko for de som eventuelt befant seg på veien da raset gikk er hevet over tvil. At dette gikk bra skyltes heldige omstendigheter. Så sent som i mai ligger steinene slik de ble ryddet vekk da de sperret veien etter raset. Den resterende del av steinmuren får vi anta holder seg i ro til utbedringene er gjennomført. Årsaken til utglidningen beror trolig på en vannlekkasje, etter opplysninger fra Kultur- og idrettsetaten.

Tørrmuren nedenfor Manglerudhallen gled i desember ut i turveien som følge av en vannlekkasje.

Plan for friluftsliv – åpning av tilførsels- og avløpsbekker

Tekst og foto: Leif-Dan Birkemoe

I forbindelse med **Plan for friluftsliv 2009 – 2012**, Vann og vassdrag i Oslo, har Østensjøvannets Venner i januar 2008 rapportert følgende prioriterte liste for åpning av bekker til Friluftsetaten:

- **Traséen for Østensjøbekken fra Østensjøområdet Miljøpark, via Mølledammen, Bryn senter til Bryn jernbanestasjon** utredes med den målsetting at størst mulig del av bekketraseen bringes opp i dagen. Det må være et mål å etablere god forbindelse mellom områdene, fortrinnsvis med turveitrasé langs et åpent bekkefar. For tiden pågår det tre viktige planarbeid som sterkt påvirker mulighetene for bekkeåpning. For det første gjelder det bebyggelsesplanen for området Høyenhall fabrikk, der reguleringsplanen forutsetter at bekken skal hentes opp i dagen. Videre er det igangsatt reguleringsarbeid for området Christinedal og det pågår planarbeid for utvidelse av Bryn senter. I tillegg er det foreslått en trasé for fremføring av fjernvarme langs Østensjøveien i dette området. Dersom disse planarbeidene sees i sammenheng vil det gi store muligheter for å åpne Østensjøbekken langs store deler av traséen mot Alna. Samtidig kan man

etablere en god turveiforbindelse med godt innsyn til kulturminnene ved Christinedal. Planarbeidet er allerede satt i gang for deler av dette området, og det er viktig at man raskt etablerer de nødvendige kontakter med sikte på samordning. Tiltakene for bedring av fremkommeligheten og sikkerheten for kollektivtrafikken fra Manglerud til Bryn må også samordnes.

- **Åpning av Bølerbekken fra Østmarkveien til Bøler kirke.** Dette er et forholdsvis flatt område med lite fall, men det har stort potensial som miljøskapende element. Renseeffekten ved tilførsel til Østensjøvannet må også tillegges verdi. Utredning om åpning bør igangsetting med målsetting om åpning, helt eller delvis, i planperioden.
- **Åpning av nedre del av Godliabekken.** Ved anlegg av trase for fjernvarmerør må det tas hensyn til åpning av Godliabekken.
- **Rensepark i nedre del av Bølerbekken.** I Forvaltningsplan for Østensjøområdet Miljøpark inngår det flere tiltak for naturlig rensing av bekkevann. Det henvises derfor til planforslaget.
- **Rensepark i Smedbergbekken.** Prosjektet er beskrevet og foreslått i Forvaltningsplan for Østensjøområdet Miljøpark og det henvises til forslaget. Det er viktig å se dette i sammenheng med arbeidet for prosjektering av kunstgressbane på Abildsø idrettsfelt.

Ved høy vannstand og flom i Østensjøvannet står vannet lett over turveien her på vestsiden av vannet i september 2002.

Turveien er foreslått lagt på vestsiden av trærne, som hovedsaklig består av honningpoppel og bjørk.

Sektorplanen for friluftsliv, som del av Kommunal plan for idrett og friluftsliv 2009–2012, er sendt til høring med svarfrist 19. mai. Ingen av våre bekkeåpningsforslag er eksplisitt nevnt i høringsutkastet.

Når det gjelder andre tiltak er det foreslått som prioritet 2 at turveien legges om ved Abilsø idrettsfelt. Dette er et tiltak som ble fremmet for flere år siden.

Rusken på SkoleGård

Leif-Dan Birkemoe

Torsdag 17. april utførte elever fra SkoleGård på Abildsø gård oppryddingsøvelse som ledd i årets Ruskenaksjon. Traseen de ryddet gikk først ned gårdsalleen til Plogveien, deretter langs Enebakkveien til Smedbergbekken ned til Østensjøvannet, turveien med omkringliggende områder fram til turveikrysset opp mot Tallberget og Abildsø-trafoen. Siste etappe var langs Plogveien tilbake ved Alleen.

Det ble mange sekker i tillegg til større gjenstander som sykler, planker, eksospotter, bokser, bilhjul mv. Alt skrotet ble samlet opp i en vogn trukket av hest. Deretter ble alt lesset på tilhenger og kjørt til Grønmo.

Slått av takrør – reparasjon av øyer

Tekst: Johan Mollatt, foto: Finn Tschudi

Johan prøveligger hekkeklassen og har funnet ut at den er oversiktlig og bekvem.

En skøytetur på Østensjøvannet med målsetting om inspeksjon av øyene bekreftet mine bange anelser. Øyene trenger vedlikehold, dvs. etterfylling av kvist og strå.

Min teori om at hettemåkene ville greie å etterfylle det nødvendige materialer ser ikke ut til å holde. Hettemåkene er noen late redebyggere, ser det ut til.

Derfor måtte fredagsgjengen innkalles til å gjøre jobben. Her svikter også en teori, etter prognoser om aldersutvikling i Norge skulle det bli flere oppegående pensjonister, men det blir færre, ser det ut til.

Det tok litt tid før jeg fikk klargjort hva og hvor mye vi kunne ta ut av byggematerialer, men fikk klarsignal fra fugleekspertene at vi kunne plukke det nødvendige på øyene i Vadedammen, i nordenden av vannet.

Dag 1

På den avtalte dagen møtte Odd Frode Ulbrandt og Finn Tschudi opp. Været var fint og med den nyinnkjøpte ryddesagen gikk arbeidet raskt unna. På den største øya var det litt takrør og mye småbusker. Måtte stjele litt på kanten av Vadedammen for å få nok takrør. Vi buntet det sammen i passe store bunter og bar det frem til kanten av stien. Mer rakk vi ikke den dagen for andre gjøremål krevde oppmøte av arbeidsgutta. Men vi måtte jobbe raskt å få fraktet det hele til Hettemåkeøya (også kalt Tonga), men isen var sikker. Odd Frode ville se meg vel over før han kom etter.

Dag 2

Neste dag var vi to mann, Finn og jeg. Vi leide henger på Statoil og beregnet at en time ville greie seg. Noen bunter var ganske tunge så to mann var nødvendig for lasting av grindhengeren. Så var det bare å kjøre rolig til Hettemåkeøya og få

det hele dandert pent på de nødvendige stedene. Igjen måtte jeg prøve å gå isen, men den var solid nok. Med hengeren full så det ut til at vi hadde nok med kvist, men når det ble lagt utover øya kunne det ha vært mer, men håper det holder.

På toppen la vi fire bunter med takrør. Både Finn Tschudi og jeg prøvelå på takrøret og fant ut at redeplassen var oversiktlig og bekvem. Vi antydte at de hettemåkene som kom først ville innta takrørområdet. Første mann til mølla får de beste plassene gjelder vel også i fugleverdenen.

Så var det bare å levere hengeren og sende regningen til foreningens kasserer. Som sagt greide vi det på en time. Etterpå var det godt med en kopp kaffe og en hvil.

Johan

Griseri ved Østensjøvannet

Ved Østensjøvannets østside, der skøyteløperne gjerne går ut på isen, har det flere ganger de siste par årene blitt kastet matavfall. Det dreier seg om hele, eller deler av, bagetter, brød, pizzaer, poteter og andre matrester, men også om papirservietter, drikkebegre m.m. fra serveringssted/gatekjøkken eller kiosk.

De som kaster dette, mener vel at de mater fuglene. Men dette er bare ekkelt griseri, det tar seg meget dårlig ut og er ikke heldig for vannkvaliteten heller. Det er ikke slik fuglene skal mates. Den (de) som kaster fra seg matrestene ankommer med bil, men forlater stedet før det har vært mulig å tilsnakke dem. Det bes derfor om hjelp til å identifisere miljøgrisene. La oss verne om vannet og miljøet omkring!

Trygve Bakken, daglig vandrer ved Østensjøvannet.

Bildet viser griseriet 18. januar 2008. Foto: Trygve Bakken

Ryddegjengen fra Østensjø Rotary. Foto: Amund Kveim.

Brenneriruinene og Østensjø Rotary

Tekst og foto: Leif-Dan Birkemoe

Østensjø Rotary gjorde en kjempejobb onsdag 23. april med å rydde i brenneriruinene rett nord for Smedbergbekken med fjerning av rotskudd, busker og trær slik at kulturminnet igjen kunne bli godt synlig for forbipasserende. Gartnerkyndige medlemmer med kunnskap om hva som burde gjøres sørget for et godt resultat. Intet kjemisk middel ble brukt, kun mekanisk utstyr som sag, saks og øks. Det er tydelig at røtter som vokser inn i steinmuren gjør stor skade om det ikke skjottes jevnlig. Til høsten vil Rotary komme tilbake og ta årets vekst. Neste år lovet de å komme tilbake.

Østensjøvannets Venner har et utmerket samarbeid med Østensjø Rotary som ved flere anledninger har påtatt seg oppdrag ved vannet. Skjøtselen var på forhånd godkjent av Oslo kommune, Friluftsetaten og Byantikvaren. Fylkesmannen i Oslo og Akershus, miljøvernavdelingen, sluttet seg også til godkjennelsen.

Hva er historien om brenneriruinene? Vi vet ikke mye, men på plakaten vi satte opp i forbindelse med rydding stod det følgende:

Brenneri eller bryggeri?

For å motvirke importen av dansk kornbrennevin ga Stortinget i 1816 (Brenneriloven 1816 – 1845) eiere av matrikulert jord tillatelse til brennevinsproduksjon av egen kornavling. Abildsø

gård hadde brenneri som de fleste gårder i Aker på den tiden. Ruinene etter bygningen er synlig her på østsiden av turveien rett nord for Smedbergbekken.

Flere har undret seg over størrelsen på ruinene. De er langt større enn det som var vanlig for et brenneri på den tiden. Steinhuset er delt i to rom og er totalt ca. 42 m langt og ca. 20 meter bredt, altså en flate på ca. 840 m². Murene har en tykkelse opp mot ca. 1,5 m. En teori er at ruinene skriver seg fra en langt eldre tidsperiode og opprinnelig benyttet til helt andre formål.

Nærheten til gamle ferdselsveier både sommer og vinter reiser spørsmålet om huset kan ha vært losjehus for folk og stall for hester, kanskje allerede i middelalderen. Eller bryggeri for munk. En annen teori er at det ganske enkelt har vært en låve eller lager for poteter. Feltet er ikke arkeologisk undersøkt og teoriene er høyst spekulative.

Trær og busker både i og rundt ruinene ble fjernet. Til venstre er det leder i Østensjø Rotary, Willy Thomassen, som sager ned noen trær mot turveien.

Ruinområdet før rydding og etter rydding.

Skjøtsel i Skøyenparken

Tekst og foto: Leif-Dan Birkemoe

Parkkomiteen vedlikeholder lindealleen og fjerner rot- og stammeskudd. Mange trær er plantet i årenes løp.

På årsmøtet til Foreningen Nordre Skøyen Hovedgård 10. mars la Roger Hangen fra Parkkomiteen fram et notat som viser et imponerende frivillig arbeid med skjøtsel av parken. Det ble referert til retningslinjene for parkkomiteen fra 1958 og revisjonen fra 1987. Vi merker oss pkt. 4:

Komiteen skal arbeide for at parkanlegg, grøntanlegg, parkeringsplasser, veier, stier, belysning mv. holdes i hevd og i best mulig stand, slik at området tjener Hovedgården, publikum og distriktet på best mulig måte. Det skal legges vekt på at mest mulig av det opprinnelige blir bevart. Komiteen skal arbeide for at tiltak til forbedring blir iverksatt.

En liste over hovedpunkter fra Parkkomiteens arbeid fra 1973 ble lagt fram som et bevis på at det har vært ført kontinuerlig tilsyn og skjøtsel i 34 år, dog noen års mangelfull beretning.

Typiske saker er vedlikehold av lindealleen. Mange trær er plantet i årenes løp både i alleen og ellers i parken. Sak om 20 boliger i Thygesons vei ble avvist i 1987 og området regulert til friområde. Flaggstengene er vedlikeholdt, minnesmerket skrubbet og vasket. Gravhaugen er skjøttet og flere av lerketrærne er erstattet. Noe hjelp har parkkomiteen fått fra Friluftsetatens trepleiegruppe som har tilhold ved gården, men det er mye purring og venting på det kommunen har påtatt seg å utføre.

Av ukentlige oppgaver fra primo mai til etter løvfall er fjerning av ugress, slå gress, rydde i bedene, plante sommerblomster, rydde søppel, fjerne rot- og stammeskudd fra trærne i alleen og ved gravhaugen. I tillegg er det dugnad før 17. mai pluss en rekke andre spesielle oppgaver og prosjekter.

Null kunstkontroll

Tekst: Leif-Dan Birkemoe Foto: Sigurd Senje

Snegl av Sivert Donali, en artig lekeskulptur på tunet i Bogerud barnehage. Den er forsvunnet og ingen vet hvor den har tatt veien.

Cathrines hjørne i Sothøna nr. 33 mai 2007, om Kunst i bydelen, avdekket at flere av de kunstverkene som ble registret for noen år siden ikke lenger var der de ble satt opp. De fleste av disse kunstverkene var innkjøpt av Oslo kommune. Cathrine Senje ringte den gang til kultursjef Gro Balas for å høre om hun visste hvor kunstverkene hadde tatt veien. Det visste hun ikke og ble egentlig overrasket over å høre om forsvinningene. Hun lovet å undersøke, men for kunstverkene i Bydel Østensjø ga det magert resultat.

Ett år etter at artikkelen stod i Sothøna kommer det for en dag at det er null kunstkontroll, at Oslo mangler oversikt over egne kunstsatter og at kommunerevisoren reagerer kraftig på manglende registrering av verdier for flere hundre millioner kroner. I Aften 14. mars 2008 sier kommunerevisoren rett ut at mangelen på kontroll og oversikt innebærer en betydelig risiko for at Oslos kunstverk stjales, forringes og ødelegges.

Man skal ikke se bort fra at Cathrine Senjes registrering av kunstverkene i Bydel Østensjø startet oppryddingsprosessen i Oslo kommune.

Fritz Røeds artige keramikkrelieff «Kjernefamilie på Ulsrud» fra 1979 på Ulsrud T-banestasjon ble delvis ødelagt da stasjonen opphørte som betjent stasjon. De kattene som overlevde ble satt på lager, men er nå forsvunnet.

Høy vannstand i Langerudbekken rensepark

Tekst og foto: Leif-Dan Birkemoe

Vannføringen i Langerudbekken rensepark har etter åpningen i august 2005 variert betraktelig. Lekkasje og tørkeperioder har vært den vesentligste årsak. Tidlig om våren 2008 var imidlertid vannstanden spesielt høy. Samtlige fem dammer var breddfulle. Det medførte små fossestryk mellom dammene som ga et vitalt inntrykk. I første halvdel av mai snudde dette brått og vannføringen stoppet nesten helt opp. Bevegelse i vann gir alltid

et ekstra bidrag som skaper liv til området. Siktedybden har også variert sterkt, som tyder på at det skjer forandringer langs elvas løp før den når fram til Østensjøvannet. Det er heldigvis nok vann i renseparken til at ikke alle amfibieeggene tørker ut. Senere på våren oppstod det en lekkasje i den nest nederste dammen, med den følge at nederste dam fikk lite tilsig.

Epletrær på geledd

Tekst og foto: Leif-Dan Birkemoe

I slutten av april stod det oppstilt flere hundre epletrær på sørvestsiden av Abildsø gård. De ventet på å komme i jorda. Allerede i fjor ble det plantet ut et felt. Epler er for øvrig ingen ny vekst på Abildsø. Store epletrær vitner om lange tradisjoner. Egentlig kan dyrking av epler på gården følges tilbake til den gang gården fikk sitt navn. Navnet Abildsø – *apaldasin* – av ordet *apal* – tilsvarer vårt ord *epletre*. Sisteledet i navnet kan utledes av *vin* som betyr *eng* og navnet kan derfor tolkes som «stedet der eplene gror». Det er derfor gode grunner til å dyrke epler og forvente godt resultat.

Planene er mange hva eplene skal benyttes til, Asgeir Føyen sysler bl.a. med tanker om et saftpresseri. Men for den som er heldig blir det nok en smak å få om få år. Eplesortene er flere så det blir trolig noe for en hver smak. Kanskje geitene som har sin inngjerding like ved også kan få seg en godbit?

Asgeir Føyen sjekker navnelappen på plantene og bekrefter at det er en blanding av forskjellige eplesorter.

Den venezianske brønn på Bryn – en korsfarerhistorie

Tekst og foto: Leif-Dan Birkemoe

På eiendommen Christinedal på Bryn finner vi fortsatt noen kunstskeer i hagen. «En severdighet er en veneziansk marmorbrønn med familievåpen. Den har tilhørt dronningen av Kypros og Jerusalem, Caterina Cornaro som levde fra 1454 til 1510», står det i boka som ble utgitt til 100-årsjubileet for Eduard Fett & Co, Høyenhall Fabrikker, 1871–1971.

Litt overraskende er det at det er plassert et slikt eksotisk klenodium på plenen mellom mosaikkterrassen og hovedhuset, nesten synlig fra Østensjøveien på den andre siden av Mølleedammen. Kulturminnet med tilknytning til Kypros og Jerusalem på Bryn virker noe merkelig, men la oss forsøke å finne fram til bakgrunnen for severdigheten.

Tempelridderne

Etter delingen av Romerriket ble Kypros en del av det bysantinske riket i 800 år. Under korstogene ble øya erobret av Rikard I av England i 1191. Tempelridderne, også kalt tempelherrene,

solgte øya året etter til en fransk ridder, Guy av Lusignan (1160–1194). Tempelridderordenen var en kristen munkeorden med militære funksjoner som ble opprettet under korstogene og som offisielt skulle beskytte pilegrimene til Det hellige land. Grunnleggerne var franske riddere.

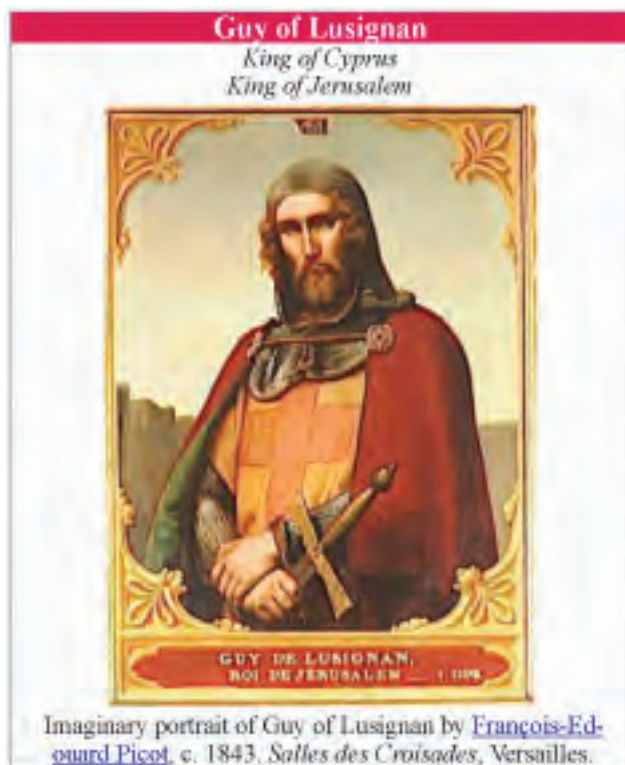
Fra Kypros til Venezia

Gjennom ekteskap ble Guy knyttet til Kongedømmet Jerusalem og tok tittelen konge av Jerusalem, en verdighet han egentlig beholdt kun noen få år. Men det var hans bror Amalric av Lusignan, også han korsfarer, som førte slekten videre. Det lusignanske styre over Kypros varte helt til Venezia i 1489 tvang den siste hersker, Caterina Cornaro (1454–1510), til å abdisere. Hennes mann, James II (Jaques) av Kypros, ønsket nærmere kontakt med Venezia, men døde i 1473 året etter at de giftet seg. Deres sønn James III (Jaques) ble født i 1474 og Caterina måtte derfor ta over regjeringmakten. Under diplomatiske intriger og lokale fiendtligheter regjerte hun i 16 år inntil Venezia tok kontroll over Kypros, men verdigheten «Dronning av Jerusalem» var nok en arvet tittel fra korstogstiden. Hun bar også tittelen «Dronning av Armenia». Den første i slektsrekken, Guy av Lusignan, har vært opphav til en rekke fortellinger, historiske romaner og filmer. Den svenske forfatteren Jan Guillous bøker om korsfarertiden har Guy av Lusignan som en sentral person i kampene om Jerusalem i boka *Tempelridderen*.

Brønnen står på plenen foran hovedhuset med familievåpenet på to sider og malteserkorset på de to andre sidene. Malteserkorset (innfelt til venstre) har vært et symbol brukt av kristne riddere helt siden det første korstog i 1095. Korset er fortsatt symbol for Malteserordenen og blir brukt i en rekke ridderlige ordener og våpenskjold. St. Olavs Orden har et malteserkors som ordenstegn.

Ridder Guy av Lusignan kjøpte Kypros i 1192 og hans dynasti regjerte på øya i 300 år. Tenkt portrett malt av François-Edouard Picot, ca. 1843. Korsfarersalen, Versailles

Caterina flyttet til byen Asolo

Etter abdikasjonen flyttet Caterina til den venezianske byen Asolo som ligger litt nordvest for byen Venezia. Dagens Asolo har tydelige røtter langt tilbake i historien. Forholdet til Republikken Venezia var trolig det beste for den vakre Caterina, eller kanskje var det en del av abdikasjonsbetingelsene, fordi hun fikk tildelt byen Asolo med alle føydale rettigheter. Her holdt hun et praktfullt rennesansehoff og omga seg med kunstnere, poeter og skriftlærde som etterlot seg tydelige spor i kunst og kultur med stor betydning for Asolo.

Harry Fett og antikk kunst

Det var riksantikvar dr. Harry Fett som brakte den venezianske brønn fra Italia til Bryn, trolig rundt 1930. Han skriver selv at den har tilhørt Caterina Cornaro og den må derfor være fra hennes periode i Asolo, altså mellom 1489 og 1510. Vi må gå ut ifra at Harry Fett kjente til Lusignan-dynastiet og følte seg tiltrukket av korsfarertiden og kongedømmet på Kypros. Med assistanse av professor Hans Peter L'Orange (1903–1983), kunsthistoriker og arkeolog, særlig kjent for sine studier i det senromerske keiserdømmets kunst, anskaffet Harry Fett senere en samling av antikke skulpturer som fikk plass i havestuen på Christinedal. Da Harry Fett døde i 1962 ble 14 antikke skulpturer donert til Nasjonalgalleriet som fra 2003 er en del av Nasjonalmuseet. Daværende leder av Nasjonalgalleriet uttrykte i den anledning at dette var det største som hadde hendt etter galleriets åpning. Men den mer enn 500 år gamle brønnen fikk fortsatt stå i hagen.

Brønnen trenger vern

Det som ikke er så bra er at brønnen står ute i all slags vær og det er tydelig å se at forvitringen er i full gang. Hva med et lite tak eller overbygg? Den lar seg også lett flytte. Tidligere stod den ved flaggstangen mot nåværende Bryn Senter, kan

Inga Marie Gulseth fortelle, datter til Harry Fett. For øvrig er benevnelsen 'brønn' noe underlig, det burde kanskje passet bedre med 'cisterne'. Men uavhengig av benevnelse, assosiasjonene om korsfarertiden lever videre.

Litteratur/Kilder:

Eduard Fett & Co, Høyenhall Fabrikker, 1871–1971.

Hjemmesiden til byen Asolo i Italia: <http://www.asolo.it/ENG/index.php>.

The Columbia Electronic Encyclopedia® Copyright © 2007, Columbia University Press. Licensed from Columbia University Press. All rights reserved. www.cc.columbia.edu/cu/cup/Wikipedia.

Store norske leksikon, Kunnskapsforlaget, Oslo 2006.

Aftenposten 14. mars 2008 «På denne dag».

Samtale med Inga Marie Gulseth, datter av Harry Fett.

Jan Guillon: Tempelridderen (Cappelen 1999).

Amin Maalouf, Korstogene sett fra arabernes side, Pax forlag, Oslo 1996.

Kurt Villads Jensen, Korstogene, Cappelen 2006.

Dronningen av Kypros, Jerusalem og Armenia, Caterina Cornaro, den tidligere eier av marmorbrønnen på Bryn.

Kilde (nettside): <http://royal-portraits.blogspot.com/2008/04/caterina-cornaro-queen-of-cyprus.html>.

Portrettert av Gentile Bellini.

MINNA WETLESEN 1815 – 1891

Hvert år på denne tid
minnes vi Minna og hennes flid,
Vi samles ved vannet med kaker og brus
forsøker å lage historisk sus,
den 17. mars 1865
startet hun opp i sitt eget hjem,
husholdningsskolen ble populær
streng men lærerik for enhver,
skolen ble utmerket drevet
og en husholdningsbok ble skrevet,
en byste er reist ved Abildsø skole
til minne om alt det hun gjorde,
vi priser en ny og vakker vår
og tenker på livet på Abildsø gård.

Østensjø 16. mars 2008
Paul Fekjær

**Inntrykk fra arrangementet ved vannet der vi nok engang
minnes Minna Wetlesen.**

Østensjø skole i mars 2008 – 90 år etter innvielsen. Det var den hvite bygningen som ble innviet i 1918.

Foto: Leif-Dan Birkemoe

Østensjø skole 90 år

Tekst: Leif-Dan Birkemoe

Mandag 10. mars 2008 gikk flagget til topps på Østensjø skole. Mange forbigående lurte kanskje på hva som ble markert, men elevene var ikke i tvil. Lenge var dagen forberedt – for hele uken var avsatt til jubileumsfeiring.

Tirsdag var det jubileumskonsert i Skøyenåsen skoles aula. På skolens hjemmeside leser vi at det ble en fin kveld med en historisk «reise» fra 1918 og fram til i dag og mye flott musikk fra de siste 90 år. Rektor Unn Mellum holdt en kort tale og koret sang bursdagssanger og et knippe Egner-sanger. Skolen fikk gaver også; et flott lydanlegg fra Østensjø skoles musikk-korps (ØSM), FAU og koret. Sognepresten hadde med seg blomster til skolen.

Kvelden ble avsluttet med et stort fakkeltog til Østensjø skole. Der holdt elevrådsleder en kort tale og erklærte 90-årsjubileet for offisielt åpnet ved å klippe over en blomsterranke. Så sang alle den nye skolesangen og ropte 3 x 3 hurra for Østensjø skole.

Onsdag var det åpen skole fra kl 17.00 – 19.00 med ulike utstillinger, kafeer og aktiviteter i klasserommene. I gymsalen

var det storband. 2. klasse danset folkedans, mens storbandet hadde pause.

Resten av uka fikk elevene en smakebit på «gammeldags» skole. Det ble skolelunsj med knekkebrød, ost, gulrot, melk og tran. Gamle elever fortalte fra sin egen skoletid på Østensjø skole.

Fredag var det samlingsstunder i gymsalen med underholdning og premierung av tegnekonkurransen og «skolesang»-konkurransen. Og til slutt feiring med ordentlig bursdagskake!

Østensjøvannets Venner gratulerer skolen i Østensjøområdet miljøpark!

I Sothøna nr. 26, 2003, ved markeringen av skolens 85. år, kan det leses om skolens historie.

Østensjø skole i 1918. Vi ser Barbro Skappel med barna Julie, Halvor og Paul fra Søndre Skøyen gård. Det var Julie som begynte på skolen det år den ble innviet. Østensjø lokalhistoriske bilder. Foto: Halvor Mathias Skappel.

Langerudbekken ble i 2004 åpnet som Langerudbekken rensepark. Både som fordryningsdam og rensepark har anlegget vært en suksess. Her ser vi litt av damsystemet.

Byøkologisk program 2008 – 2024

Tekst og foto: Leif-Dan Birkemoe

Byøkologisk program er Oslo kommunes miljøpolitikk. Politikken revideres en gang hver bystyreperiode. Forslag til nytt Byøkologisk program 2008–2024 ble sendt til høring hos interesseorganisasjoner, offentlige instanser og næringsliv, med frist 1. mai 2008.

Bakgrunn

I dag er det Byøkologisk program 2002 – 2014 som sammenfatter Oslos miljøpolitikk. Når politikken skal revideres, ønsker man å vite hvordan miljøsituasjonen i Oslo er nå, og i hvilken retning utviklingen går. Derfor utarbeides det først en rapport om miljø- og bærekraftstatus, og den siste er fra 2006: *Miljø- og bærekraftstatus 2006*. Ut fra denne statusrapporten, gjeldende politikk og innspill fra virksomheter som jobber med miljø i Oslo kommune, har Friluftsetaten utarbeidet et forslag til revidert Byøkologisk program.

Visjoner for Oslo som bærekraftig by

Byøkologisk program beskriver hvordan Oslo kommune skal arbeide for å nå sine tre visjoner for Oslomiljøet: Oslo skal være en by i bærekraftig utvikling preget av økonomisk, sosial og kulturell vekst innenfor naturens økologiske bæreevne. Byen skal overleveres til neste generasjon i en bedre miljøtilstand enn vi selv overtok den. Oslo skal være en av verdens mest bærekraftige og miljøvennlige hovedsteder.

Åtte innsatsområder

Programmet skal ivareta de tre visjonene ved å sammenfatte og synliggjøre prioriterte satsingsområder. Oslo har valgt å dele opp programmet i åtte innsatsområder. Under hvert område er det angitt mål, strategier og tiltak. Det er en forutsetning at disse legges til grunn ved utarbeidelse, ajourføring og gjennom-

Skråningen rett vest for Bøler kirke møtes Bølebekken og bekken som kommer fra Bølerskogen. Det er viktig at vannmengdene blir kontrollert i flomperioder, spesielt etter at flere harde flater vil bli et resultat at utbyggingen på «Østensjøenga» og den nye Bøler kirke.

Utløpet av Godliabekken er ikke i bruk i dag, vannet føres til renseanlegget på Bekkelaget. Godliabekken har et åpningspotensial når vannkvaliteten i bekken har blitt akseptabel.

føring av alle kommunale planer, programmer og budsjetter innenfor kommunens økonomiske rammer.

For Østensjøområdet miljøpark er det særlig innsatsområde nr. 5 om **å bevare og styrke den blågrønne struktur**, som er mest aktuelt. Vi skal i det følgende gi uttrykk for noen av våre synspunkter knyttet til innsatsområde 5, med underpunkter.

Biologisk mangfold

Det slås fast at Oslo skal bevare og utvikle det biologiske mangfoldet og at Oslo kommune skal ta sin del av det nasjonale ansvaret knyttet til Norges undertegning av deklarasjonen fra Verdens naturvernorganisasjon, UICN (World Conservation Union) om behovet for å redusere tapet av biologisk mangfold innen 2010. De biologisk mest verneverdige og truede naturområdene skal sikres og utvikles. En økologisk forsvarlig restaurering og skjøtsel av områdene inngår som en viktig del i dette. Truede, viktige områder for biologisk mangfold skal sikres gjennom regulering og om nødvendig erverv. (5.1.1.).

Naturvernlov versus energilov

Østensjøvannets Venner mener at Forvaltnings- og skjøtelsesplanen for Østensjøområdet miljøpark har klare føringer hvordan dette kan gjennomføres. Det som våren 2008 var mest kontroversielt var at Viken Fjernvarme planla å legge fjernvarmerør i naturreservatet- og miljøparken med konsesjon fra Norges Vassdrags- og energidirektorat (NVE) hjemlet i Energiloven. Dermed støtte Naturvernloven sammen med Energiloven, noe som førte til et spørsmål i Stortinget til olje- og energiministeren (Åslaug Haga): *Synes statsråden de foreløpige planene for fremføring av fjernvarmeledning gjennom Østensjøvannet er akseptabelt i forhold til Stortingets mål om å stanse tapet av biologisk mangfold innen 2010?*

Noe av svaret og begrunnelsen var som følger:

Det er ikke til å komme fra at alle former for produksjon og overføring av energi har noen negative konsekvenser, selv om omfanget varierer veldig fra sak til sak. Målet er å finne fram til de prosjektene som har lavest konflikter med miljøverdier og andre samfunnsinteresser. Jeg mener det er en viktig oppgave for Regjeringen å satse på klimavennlig fornybar energi og utbygging av fjernvarme, samtidig som vi så langt det lar seg

gjøre forhindrer at ikke naturmangfold og viktige landskapsverdier går tapt.

Det er etter dette helt klart at vi må følge med i timen! Østensjøområdet miljøpark bør derfor eksplisitt nevnes i revidert byøkologisk program, slik det også gjør i det nåværende program.

Fremmede arter

Byøkologisk program understreket at arbeidet med å redusere forekomsten av fremmede arter skal ha sterk prioritet (5.1.3.). Til dette må fremføres at Østensjøvannets Venner har drevet utstrakt bruk av dugnad fra medlemmene for å bekjempe fremmede arter, spesielt kanadagrullris og russekål. Vi mener at område er så omfattende at kommunen må være villig til å sette inn større ressurser. Man kan ikke for fremtiden basere seg på dugnadsinnsats for et så stort prosjekt. Bekjempelsen må også finne sted på tider som ofte faller sammen med ferieavvikling, noe som vanskeliggjør oppslutningen.

Svak regulering

De regulerte friområdene og andre viktige natur- og rekreasjonsområder i byggesonen skal bevares, fastslås det i programmet samt at kommuneplan for grønnstruktur revideres (5.2.2.). Østensjøvannets Venner har ved flere anledninger fremholdt svakhetene ved at store deler av miljøparken er regulert etter Plan- og bygningsloven. Omreguleringer er stadig en trussel og vi mener at det her bør være meget strenge grenser for å endre det som ble vedtatt i 2002. Vi mener det bør vurderes større statlig lovhjemmel for å unngå at det reises omreguleringsaker fra utbyggere.

Grøntstrukturen

Oslo skal bevare og videreutvikle grønnstrukturen med fokus på sammenheng og kvalitet (5.2.). Dette er et punkt som har stor betydning for miljøparken. Det må opprettholdes sammenheng mellom de enkelte grøntområder, ikke minst Marka. Trekkveiene for fugler og pattedyr, men også andre arter, må ikke stenges unødige. Vi observerer stadig at både rev og rådyr møter sin skjebne når veier må krysses.

Fremmede arter er et problem i miljøparken. På dette stedet vokste det parkslirekne som først ble tildekket med duk, deretter overfylt med masse fra rehabiliteringen av Vadedammen. Til tross for dette har det vist seg vanskelig å bekjempe den uønskede planten på denne lokaliteten.

Russekål er en uønsket plante i miljøparken som vokser villig på flere steder.

Åpningspotensial for bekker

Avsnittet om at elver og bekker skal gjenåpnes og behandles som blågrønne korridorer (5.3.) med det etterfølgende underpunkt om at rørlagte elve- og bekkestrekninger skal åpnes der det er mulig, har stor relevans for vårt område. Det heter videre at gjenåpnet trasé skal om mulig følge vassdragets historiske løp. Det skal være en oppdatert oversikt over prioriterte åpningssprosjekter og forventet fremdriftsplan for disse. Elver og bekker renses. Vassdragenes selvrensningsevne til å forebygge forurensningsskader skal forbedres ved å gjenåpne gamle elve- og bekkelukkinger, infiltrere og fordøye forurenset overvann før det ledes til elv og bekk (5.3.1.)

Her må vi ikke glemme at tilførselsbekkene til Østensjøvannet ennå ikke har tilfredsstillende vannkvalitet, men mye er oppnådd de senere år. Likevel er det mye som gjenstår. Konesjonen på 10 år (fra 2003–2013) for overføring av vann fra Nøkle vann (Ljanselvassdraget) forutsetter at vannkvaliteten i tilførselsbekkene i denne periode får tilfredsstillende rensing. Det er fortsatt et godt stykke igjen og kommunen må ha et klarere og målsatt program for rensing i vårt område. Rørlagte bekker er det flere av som etter vår mening har et klart åpningspotensial. Vi tenker spesielt på Bølerbekken, Godliabekken, Rustadbekken og Østensjøbekken. Dessuten skisserer Forvaltnings- og skjøtselsplanen to renseparker i nedre del av Smedbergbekken og Bølerbekken.

Avløps- og drikkevannsrør blir stadig rehabilitert.

Grøntkorridorer og byggefrie belter

Programmet fremhever at det søkes etablert sammenhengende grøntkorridorer langs vassdragene mellom marka og fjorden. Det skal utarbeides en plan for hvert hovedvassdrag (5.3.2.).

Det søkes etablert minimum 20 meter brede byggefrie belter langs begge sider av hovedvassdragene og 12 meter langs sidevassdrag og andre bekker. Naturlig kantvegetasjon langs vannkantene skal utgjøre minst halvparten av de byggefrie beltenes bredde.

Rustadbekkens utløp helt sør i Bogerudmyra. Lensen fra en tidligere forurensning er ennå ikke fjernet.

De byggefrie beltene skal være allment tilgjengelige der dette ikke kommer i konflikt med naturinteresser (5.3.3.).

I og i den umiddelbare nærhet til miljøparken er det flere byggeprosjekter som er nær forestående som lett kommer i konflikt med byggefrie belter langs sidevassdrag. Til høsten starter riving av Bøler kirke for oppføring av den nye. Bølerbekken går rett under kirken noe som setter store krav til utbygger. Østensjøbekkens åpningspotensiale i Bryn-området krever også store tilpasninger dersom byøkologisk program skal følges opp. Vi hadde nettopp et stort utbyggingsprosjekt på Skullerud som ble stoppet, men som lett ville gitt problemer for Rustadbekkens åpningspotensiale.

Avløpshåndtering

Forvaltningen av Oslos vannressurser med drikkevannsforsyning, vassdrag, grunnvann og fjord skal være miljøeffektiv (5.4.). Hovedplan for avløp og vannmiljø 2001–2016 legges til grunn for rensing og forvaltning av Oslos vassdrag. Avløpshåndtering – oppsamling, transport og rensing – skal hindre at avløpsvann medfører skade på eiendom, folks liv og helse. Brukt vann skal når det tilbakeføres til naturen, ikke forurense eller skade det biologiske mangfold. Gamle og dårlige vann- og avløpsledninger saneres i tråd med Hovedplanene for vann- og avløp (5.4.2.).

Østensjøvannets Venner har registrert og påpekt at lekkasje fra spillvannsledninger er hyppig forurensningskilde til bekker med utløp i Østensjøvannet. Vann- og avløpsetaten har gjort store utbedringer, men det står mye igjen. Derfor er det viktig

Utløpet fra Østensjøvannet finner sted i det alt vesentligste gjennom kulverten i nord. En hevert skal virke ved et visst vannstands nivå. Det skjer ikke alltid. Følgen er høyere vannstand enn normalt med derav erosjonskader på bredden og for fuglereider i hekketiden.

å fortsette, helst i forsert tempo, med søk etter lekkasje for å hindre skade på biologisk mangfold.

Overvannsdisponering

Regnvann (overvann) skal i størst mulig grad håndteres lokalt slik at vannets naturlige kretsløp opprettholdes, og naturens selvrensningsevne utnyttes. Forurensning fra trafikkarealer til vassdrag skal søkes redusert ved anlegg av selvrensesystemer og fordrøyningsdammer. Det skal legges vekt på å utnytte regnvann som naturressurs og estetisk element i uteområdene. Det skal utarbeides prinsipplaner for overvannshåndtering ved større utbyggingsområder som for eksempel Bjørvika, Fjordbyen, Ensjo, Økern mv. hvor dette sikrer en best mulig miljøriktig overvannshåndtering (5.4.3.).

Østensjøvannets Venner mener at lokal overvannshåndtering er helt grunnleggende for å regulere nedbør, spesielt med mer forventet ekstremnedbør. Dette gjelder ikke bare store utbyggingsområder. Østensjøvannets Venner vil i denne sammenheng presisere behovet for at Østensjøområdet miljøpark også er et stort område med stort flompotensiale med derav store ødeleggelser. Vi tenker på vannstands nivået i Østensjøvannet som er avgjørende for flere fuglearter i hekketiden. Dessuten har vi en årvisst ødeleggelse av turveiene som eroderes vekk når flomstore bekker går over sine bredder. Fordrøyningsdammer ville hindret ødeleggelser både for turveinettet og hekkeområdene.

Østensjøvannets Venner har gjentatte ganger tatt dette opp med både Friluftsetaten og Vann- og avløpsetaten, særlig i forbindelse med utløpet som ikke fungerer tilfredsstillende som «ventil» for riktig vannstands nivå.

Uteskole

Friluftsliv og uteundervisning skal ha høy grad av prioritet (5.5.). Skoler og barnehager bør legge deler av undervisningen til nærmiljøet, på steder med interessante bygninger, anlegg og naturtyper. Alle skoler bør ha «uteskole» som fast tiltak i sin miljøundervisning (5.5.3). Østensjøvannet er mye brukt som «uteskole» fra barnehager til universitet. Bruken av området må ikke utsettes for unødig slitasje slik at tilrettelegging i sårbar natur må prioriteres. Det er også behandlet i Forvaltnings- og skjotselsplanen.

Byøkologisk program er et politisk program. Det må følges opp med konkrete handlinger som også gir seg utslag i budsjettene. Til nå har vi ikke sett så mye til beløp som monner, annet enn til utredninger. Denne gang setter vi vårt håp til at også midlene kommer miljøparken til gode.

Fullstendig høringsutkast kan leses på: http://www.friluftsetaten.oslo.kommune.no/forurensning_forsoepling/miljoepolitikk/byoekologisk_program_2008_2024/.

Flaggermusnatt 23. august 2008!

Tekst: Kari Rigstad, foto: Jeroen van der Kooij

Tradisjonen tro vil det også i år arrangeres en kveld/natt der alle kan få bli med på tur ved Østensjøvannet for å se, høre og lære masse om den myteomspunne dyregruppen flaggermus. Her vil det bli rikelig anledning til å spørre og grave om alt du lurte på rundt disse «mystiske» dyrene.

I år vil turen arrangeres lørdag 23. august, og vi starter kl 21.00. Oppmøte ved brua i sørenden av vannet. Arrangementet er i regi av Østensjøvannets Venner, i samarbeid med Norsk Zoologisk Forenings flaggermusgruppe.

Først vil vi kjøre et lysbildeshow på et stort lerret rett ved vannet. Da vil en av medlemmene i flaggermusgruppa fortelle litt om flaggermus i Norge. Foredraget vil være veldig barnevennlig, og tradisjonelt pleier det å stille mange nysgjerrige og ivrige barn på disse kveldene. Flaggermuseksperten vil både underveis og etter foredraget gi svar på (nesten) alt du måtte lure på. Deretter er det på tide å se og høre noen flaggermus. Vi bruker et lite apparat (en detektor) som fanger opp lyden flaggermusa lager og gjør den om slik at vi kan høre den. Her vil vi dele oss opp i flere mindre grupper, slik at alle får både sett, hørt og snakket om disse fantastiske skapningene. Etter hvert som natten kryper på, kryper også flere og flere hjem mot senga, men dersom det er interesse for det, holder vi på til flaggermusa går og legger seg.

Enkelte flaggermuseffekter vil være mulig å få kjøpt under arrangementet. Inntektene går til Norsk Zoologisk Forenings flaggermusmottak.

B-blad

Ettersendes ikke ved varig adresseforandring, men returneres med opplysninger om riktig adresse.

Returadresse:

ØVV, Pb. 77 Oppsal, 0619 Oslo

Starten på mai var i å en sammenhengende uke med bare godvær. Her et noen inntrykk fra perioden.
Foto: Audun Brekke Skrindo

